Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus conuenit pueris. Alea infamis erat, & apud Gentiles: nũc principum Chriſtianorum luſus eſt, imò quorundam etiam ſacerdotum delitiæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicũ enim eſt reſpicere quantum poſſis, non quantum liceat.

Minorem te non contempſeris.

Ne faſtidias inferiorem te, quod eſt elati, non cordati.

Aliena concupiſcere noli.

Eſto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunarum ſociam.

Liberos erudi.

Filios caſtiga & inſtitue.

Patere legem quam ipſe tuleris.

Quam conditionem præſcribis alijs, eadem vtere ipſe in alios.

Pauca in couuiuio loquere.

Vt ſit alijs etiam loquendi locus.

Illud ſtude quod iuſtum eſt.

Quod turpe factu eſt, id ne affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum eſt. Amor amplectendus, etiam ſi quis parum dignus eſt, qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHA CATONIS DE MORIBVS LIB. I.

PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus. I.

SI Deus eſt animus, nobis vt carmina dicunt:
Hic tibi præcipuè, ſit pura mente colendus.

Vulgus exiſtimabat Deum placari victimis pecudum, rebuſque corporeis: verùm cùm Deus ipſe ſit animus, hoc eſt, mens,

CATONIS

DISTICHA

DE MORIBVS,

CVM SCHOLIIS DES. ERASMI ROTERODAMI.

Adiecta ſunt,

Dicta Græca ſapientum, interprete Eraſmo Roterodamo.

Eadem per Auſonium, cum Eraſmi doctiſſima enarratione.

Mimi Publiani ex eiuſdem Eraſmi reſtitutione, cumque Scholijs eiuſdem.

Chriſtiani hominis inſtitutum, ab eodem Eraſmo docto carmine conſcriptum.

Iſocratis ad Demonicum Oratio parænetica, longè ad iuuentutis mores ritè formandos vtiliſſima.

Omnia ſumma cura, diligentiaque excuſa.

LONDINI,

Excudebat Robertus Robinſonus.

1592.

Cum Priuilegio Regiæ Maieſtatis.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA ·

LIBELLVS ELEGANTISSIMVS, QVI INſcribitur Cato, de præceptis vitæ communis, Eraſmo Roterodamo Caſtigatore & interprete.

Præfatio cum breuiſſimis præceptis.

CVM animaduerterem quàm plurimos homines grauiter errare in via morum, ſuccurrendum & conſulendum, eorum opinioni fore exiſtimaui, maximè vt glorioſè viuerent, & honorem contingerent. Nunc te, fili chariſſimè, docebo, quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, vt intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere eſt.

Itaque, Deo ſupplica. Parentes ama.

Prima pietas eſt in Deum. Proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo ſacrificijs. Amamus parentes, dum obſeruamus & obſequimur. Colimus cognatos officiis & conſuetudine vitæ.

Magiſtrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris pædagogus, quem vererentur : nunc magiſtrum vocant. Et animaduerte verborum proprietatem : Deo ſupplicandum eſt, Parentes amandi. Cognati colendi; Magiſter metuendus.

Datum ſerua.

Quod tuæ creditum eſt fidei, id ſerua veluti depoſitum.

Foro te para.

Id eſt, his artibus te exerceas, vt poſſis in foro verſari, hoc eſt, in cauſis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores ſummos. Legi in quibuſdam vetuſtiſſimis codicibus (foro pare) id eſt, accommoda te rebus præſentibus: quemadmodum dicimus: uti foro. Cum hoc interpretamento conſentit Græcus Planudes neque dubium eſt, quin hæc ſit Germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto conſuetudinem. Nam primùm talem te iudicabunt, cum qualibus conſpexerint te conſuetudinem agere: deinde bonorum conuictu redderis melior.

Ad conſilium ne acceſſeris, antequam voceris.

Ne ingeras teipſum alienis negotijs, ſed accerſitus accedas.

Mundus eſto.

Id eſt, neq; ſordidus, neque luxurioſus, ſed eleganti mundicie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum beneuolentiam, & alit partam.

Maiori cede.

Id eſt, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id eſt, noli ſæuire in eos, qui ſūt inferiores te, ſed illis cōcede nōnihil.

Rem tuam cuſtodi.

Ne profundas temerè facultates tuas, ne vel turpiter egeas, vel turpiùs rem pares.

Verecundiam ſerua.

Id eſt, ſerua te incontaminatum ac purum ab inquinamentis libidinum. Caſtum enim verecundum dicitur. Eſt autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia ſemper comitem habet infælicitatem.

Libros lege.

Nam ex his cito diſcitur, quod longo vitæ vſu vix aſſequi queas.

Quos legeris memento.

Nam quidam onerant ſe lectione, alia ſuper alia ingerentes, neque quidquam inſculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domeſtica negotia tibi curanda ſunt, non aliena.

Blandus eſto.

Id eſt, comis in congreſſu.

Iraſci abs re noli.

Ne ſis moroſus. Nam omninò non commoueri, ſtipitis eſt, potius quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt enim argumentum arrogantis ſtultitiæ.

Miſerum ne irriſeris.

Sic enim quidam codices habent, hoc eſt, animi vitia rideri merentur: calamitas miſericordiam meretur potiùs quàm riſum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuò, ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bona fide, ſed dignis officio, denique ijs, quibus non graueris & dono dare.

Iudicio adeſto.

Adſunt aduocati: & id olim erat officium præcipuum in amico, adeſſe in iudicijs.

Conuiuare rarò.

Sepius vocare ad conuiuium, exhaurit ſubſtantiam, ſepius ire ad conuiuium, ſordidũ eſt. At rarius vtrumq; facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem naturæ.

Iuſiurandum ſerua.

Non eſt temerè iurandum: quod autem iuràris, preſtandum eſt, niſi ſcelus ſit, quod iuràris.

Vino te tempera.

Eſto moderatus in vino, vel abſtine à vino, nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandũ eſt, nõ pro quauis re, ſed pro defẽſione patriæ. Nã charũ

mori, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quam gladiatorii.

Nihil temerè crediderís

Id eſt, ne facilis ſis ad credenda quæuis quæ dicentur.

Tu te conſule.

A teipſo pete conſiliū, qui te tuáque optime nôſti. Aut:

Tutò conſule.

Id eſt, caue à conſilijs periculoſis, tuta conſilia ſequere. Nam duplex eſt lectio.

Meretricem fuge. Literas diſce.

Aetas enim prima ſtudio literarum optimè coërcetur à ſcortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non ſunt conferenda, niſi in bonos, alioquin pereunt.

Maledicus ne eſto.

Id eſt, à conuitijs tempera, neque carpas vitam alicuius.

Exiſtimationem retine.

Bonā famā tuere, ne perdas: perit enim facilè, at nō facilè ſarcietur.

Aequum iudica.

Id eſt, non ad lucrum, aut ad gratiam, ſed ad regulam æquitatis.

Parentes patientia vince.

Ferendi ſunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor eſto.

Nam dati pulchrum eſt obliuiſci. Accepti verò meminiſſe decet.

Ad preteritum ſtato.

Multa enim diſcantur in agendis cauſis.

Conſultus eſto.

Id eſt, calleas ſcientiam, & morem iuris, vt poſſis amicis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non eſſe iraſcendum ſine cauſa. Nunc admonet, iuſtam etiam iram moderandam eſſe.

Trocho

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus conuenit pueris. Alea infamis erat, & apud Gentiles: nūc principum Chriſtianorum luſus eſt, imò quorundam etiam ſacerdotum delitiæ.

Nihil ex arbitrio virim feceris.

Tyrannicū enim eſt reſpicere quantum poſſis, non quantum liceat.

Minorem te non contempſeris.

Ne faſtidias inferiorem te, quod eſt elati, non cordati.

Aliena concupiſcere noli.

Eſto contentus tuis.

Coniugem ama.

Vt omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios caſtiga & inſtitue.

Patere legem quam ipſe tuleris.

Quam conditionem præſcribis alijs, eadem vtere ipſe in alios.

Pauca in conuiuio loquere.

Vt ſit alijs etiam loquendi locus.

Illud ſtude quod iuſtum eſt.

Quod turpe factu eſt, id ne affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum eſt. Amor amplectendus, etiam ſi quis parum dignus eſt, qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHA CATONIS DE MORIBVS LIB. I.

PRÆFATIO.

Dei cultus præcipuus. I.

SI Deus eſt animus, nobis vt carmina dicunt:
Hic tibi præcipuè, ſit pura mente colendus.

Vulgus exiſtimabat Deum placari victimis pecudum, rebuſque corporeis: verùm cùm Deus ipſe ſit animus, hoc eſt, mens,

non corpus, & conſentaneum eſt ſimile, gaudere ſimili nimirum potiſſimum colendus eſt puritate mentis. Quin & hodie vulgus Chriſtianorum corporeis quibuſdam ceremoniis colet Deum, cum gratiſſimus cultus ſit animi pietas: Tales enim adoratores quærit pater, qui in ſpiritu adorent, cum ipſe ſit ſpiritus. Nulla gratior pietas diuis, quàm ſi vitam illorum imiteris, hoc eſt tolerantiam manſuetudinem, caſtimoniam. Atque hæc animi ſunt. Animus eſt Deus. Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratiſſimum immolaris ſacrificium (Pura mente) Nam vulgus lotis manibus ac pedibus ad ſacrum accedebat. Tu mentem purga, huius ſordes Deum offendunt, qui videt ea quæ ſunt in animo, non in corpore. (Si Deus) Si, hic non dubitantis eſt, ſed ratiocinationis. (Vt carmina) Nam Virg. in ſexto, Aeneid. Deũ ſpiritũ & mentẽ vocat (Præcipuè) Vt intelligas nõ damnari cultũ corporalẽ, ſed hunc tamen, nempe animi, eſſe Deo gratiſſimũ.

Somnolentia vitandæ. II.

Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto,
Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat.

Senſus eſt: Cum vita vigilia ſit (iuxta Plinium) cauendum eſt, ne maximam vitæ partem ſomno perdamus, præſertim cùm è ſomnolentia vitia multa naſcantur, & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam eſſe puta, compeſcere linguã,
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere.

Prima id eſt, ſumma maximáque virtus eſt moderari linguam, ne quid temerè loquaris. Deus enim qui ſapientiſſimus eſt, rarò loquitur, & nõ niſi neceſſaria cũ nihil nõ videat, nihil non intelligat. Itaq; proximus eſt Deo, qui ſapiẽter & animi iudicio nouit tacere.

Sibi ipſi conueniendum eſt. IIII.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe
Conueniet nulli, qui ſecum diſſidet ipſe.

Qui ſecum ipſe pugnat, nec ſibi conſtat, huic cum alijs conuenire non poteſt. Hoc eſt, qui moribus eſt inæqualibus, nec vllo certo vitæ inſtituto, is non eſt aptus ad aliorum conſuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si

Si vitam inſpicias hominum, ſi denique mores,
Cum culpent alios, nemo ſine crimine viuit.

Mortales aliorum notant vitia, ſua nemo videt, cum nullus vitijs careat ſi quis propriam vitam ac mores excutiat.

Vtilitas diuitijs anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quãuis ſint chara relinque.
Vtilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res chariſſimas abijcere, ſi periculum adferant, veluti gemmas & aurum, quo vita ſit in tuto: aut voluptates, quo valetudini conſulamus. Non enim voluptates ſpectari debent, ſed vtilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Conſtans & leuis, vt res cunque expoſtulat, eſto:
Temporibus mores ſapiens, ſine crimine, mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores ſumere, vt modò grauis ſis, modò lenis, hoc eſt, placidus ac remiſſus, pro re, proque loco. Vide num legendum ſit leuis, pro lenis, quod magis reſpondet ad Conſtans, vt ſi ſenſus. Aliquando perſiſtendum in ſententia, aliquando mutandum conſilium pro tempore. Porro verſus conſtabit ſi legas: Conſtans & leuis, vt res cunque expoſtulat, eſto. Neque dubitem affirmare hanc germanam eſſe lectionem.

Vxori non ſemper aſſentiendum. VIII.

Nil temerè vxori de ſeruis crede querenti,
Sæpè etenim mulier, quem coniux diligit, odit.

Illud vxoribus fermè peculiare eſt, vt maritos inſtigent in ſeruos. Vnde monet, ne temerè fidem habeant huiuſmodi querelis.

Inſtandum correctioni amici. IX.

Cúmque mones aliquẽ, nec ſe velit ipſe moneri:
Si tibi ſit charus, noli deſiſtere cœptis.

Non ſatis eſt leuiter admonere peccantem amicum, vrgendus eſt: inſiſtendum eſt, vt vel improbitate vincas, ſi quid erit quod ad famam illius aut ſalutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verboſos noli contendere verbis.

Sermo

Sermo datur cunctis, animi ſapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non eſt opus multis verbis. Si cum ſtulto, fruſtrà contendis, propterea quod ſtultitia verboſiſsima ſit.

Amicus ſibi quiſque. XI.

Dilige ſic alios, vt ſis tibi charus amicus,
Sic bonus eſto bonis, ne te mala dāna ſequantur.

Sic amicis vtere, vt ipſe tibi ſis proximus. Sic alijs benefac, vt tibi ipſi ne noceas. In priori verſu eſt venuſta redditio ſimilium, in Dilige & Amicus: *In ſecundo contrarium,* Bonis & Mala.

Rumores ſpargere vetitum. XII.

Rumores fuge, ne incipias nouus author haberi,
Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum.

Ne quid in vulgo ſparſeris, propterea quòd rumor ſæpenumero in eius caput recidit à quo profectus eſt. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet ſiluiſſe: ſi quid habet, nocet locutum eſſe.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promiſſam certò promittere noli:
Rara fides ideo eſt, quia multi multa loquuntur.

Noli certò promittere cuiquam, alieni promiſsi fiducia. Quod in te ſitū eſt, id præſtare potes. Alienam fidem præſtare non potes. Et vulgus hominū ad pollicendū facillimū, in præſtando ſæpè fallit.

Iudex quiſque ſui. XIIII.

Cum te quis laudet, iudex tuus eſſe memento:
Plus alijs de te, quam tu tibi credere noli.

Ne teipſum æſtimaueris aliorum laudatione, ſed tua ipſius conſcientia. Teipſum interroga qualis ſis, & ſi animus tibi reſponderit te longè alium eſſe, quam hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipſi, cui notior es quàm alijs.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento,
Atque alijs cum bene feceris, ipſe ſileto.

Beneficij accepti meminiſſe oportet, obliuiſci dati. Qui dat beneficium, eius eſt diſſimulare ſe dediſſe, ne commemorando videatur exprobrare. eius qui accipit eſt, paſsim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio benè geſta referrenda. XVI.

Multorum cum facta ſenex & dicta recenſes,
Fac tibi ſuccurrant, iuuenis quæ feceris ipſe.

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque ſolent referre. Sed currandum eſt, vt ita nos geramus in iuuẽtute, vt in ſenectute ſuccurrat nobis non ſolùm quid alij rectè dixerint, ac fecerint, verumetiam quid nos ipſi.

Suſpicionis labes. XVII.

Ne cures, ſi quis tacito ſermone loquatur,
Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici.

Cum videris quoſdã inter ſe ſecretò colloqui, ne ſtatim ſuſpiceris eos malè de te loqui. Nam id ſignum eſt hominis malè ſibi conſcij.

In proſperis de aduerſis cogitandum. XVIII.

Cum fueris fœlix, quæ ſunt aduerſa caueto,
Non eodem curſu reſpondent vltima primis.

In rebus ſecundis ne quid accidat aduerſi cauendum eſt, Solet enim fortuna ſæpius verti in aduerſum, & lætis initijs addere triſtem exitum. Ergo cum ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè meditandum eſt, quo pacto aduerſam fortunã feras. Ne ſi inexpectata venerit, & improuiſum te oppreſſerit calamitas, ſuccumbas.

Mors alterius non ſperanda. XIX.

Cum dubia & fragilis nobis ſit vita tributa,
In morte alterius ſpem tu tibi ponere noli.

Legendum eſt, hoc hæredipetis, & qui teſtamentis inhiant. Fit enim ſæpenumero, vt qui mortem alterius expectat, prior ipſe moriatur, etiam ſi iunior aut robuſtior fuerit. Nam ipſa hominis vita fragilis & incerta res eſt, & quouis caſu abrumpitur.

Animus in dono æſtimandus. XX.

Exiguum munus, cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Munera ſunt æſtimanda non ſuo pretio, ſed animo donantis. Itaque legimus ſummos principes aquam manu caua hauſtam, & malum oblatum ſumma cum alacritate, perinde vt maximum munus accepiſſe (Accipito placidè) alacri vultu, vt oſtendas tibi gratum eſſe.

eſſe.(Et planè)id eſt non malignè ſed candidè, vt præ te feras, pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tollerantia. XXI.

Infantem nudum cùm te natura creârit.
Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit ſatis intelligere poſſumus, Diuitias alienas eſſe, neq; ſecundum hominis naturam. Si membrũ perdas, eſt fortaſſe quod doleas: aliquid tui deceſſit. Sin opes auferantur, aut non contingant, noli valde cruciari. Siquidem in his, quæ verò ſunt hominis, nihilo plus habent reges, quàm tu pauper. Vis ſcire quid verè tuum ſit? Cogita quid habueris, cùm naſcereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam, quæ vitæ eſt vltima finis.
Qui mortem metuit, quod viuit perdit idipſum.

Qui mortem timet, non ſolum non effugit mortem, ſed inſuper hoc ipſum vitæ quod datur, perdit: nam anxiè viuere, non eſt viuere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo reſpondet amicus.
Incuſare Deum noli, ſed teipſe coërce.

Nihil eſt acerbius, quàm amicus ingratus. Quod tamen ſi acciderit, non eſt imputandũ Deo, tanquam illius acciderit culpa. Quin potius teipſum coërce, ne denuò benefacias ingratis Quidam enim ſi benefacientibus fortuna non reſpondeat, ſuperos incuſant, dicẽtes eos non habere rationem rectè factorum, cùm eius acciderit culpa, qui ſine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIIII.

Ne tibi quid deſit, quæſitis vtere parcè.
Vtque quod eſt ſerues, ſemper tibi deeſſe putato.

(Vtere parcè) id eſt modicè, non profusè, (quæſitis) id eſt, partis. Et vt serues quod habes ſemper imaginare tibi deeſſe, vt ſemper aliquid addas. Sera autẽ (vt inquit Heſiodus) in fundo parſimonia.

Promiſſio iterata moleſta. XXV.

Quod præſtare potes, ne bis promiſeris vlli,
Ne ſis ventoſus, dum vis vrbanus haberi.

Quod non poſſis efficere, ne ſemel quidem eſt promittendum, ne temerè facias. Porro quod præſtare poſſis, id iterum atque iterum promittere iactantię eſt, non humanitatis. Moleſtia eſt verboſa promiſſio, moleſtior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui ſimulat verbis, nec corde eſt fidus amicus,
Tu quoque fac ſimile: ſic ars deluditur arte.

Erga eum, qui fuco vtitur, tu item contrà vtere fuco: & iuxta prouerbium, Cretiza contra Cretenſem. Satis eſt nonnunquam retinere ſimulatum amicum, quàm reddere apertum inimicum. Id enim fiet, ſi oſtenderis te ſentire fucum.

Blandiloquentia ſuſpecta. XXVII.

Noli homines blandos nimiū ſermone probare,
Fiſtula dulce canit, volucrē dum decipit auceps.

Semper ſuſpecta ſit blandiloquentia. Nec æſtimes homines ex bonis dictis, ſed ex benefactis. Inſidiatur tibi quiſquis admodum blandus eſt. Memento ſic capi & illici aues, videlicet, imitatione vocis: Et aſſentione maxima pars hominum capitur, dum adulator ſeſe ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus inſtruendi. XXVIII.

Si tibi ſint nati, nec opes, tunc artibus illos
Inſtrue, quò poſſint inopem defendere vitam.

Artem, vt habet prouerbium, non ſolum quæuis terra, ſed quæuis etiam alit fortuna. Vnde certiſſimum viaticū eſt ars: quæ quocunque terrarum venias, defendit ab egeſtate. At nunc vulgus liberos ſuos diuitum aut principum miniſterijs dedicat, vbi duo ſimul maxima diſcant mala, luxuriam & otium. Porrò quod hic præcipit pauperibus eſſe faciendum, id ego ſuaſerim diuitibus quoque vt liberos ſuos iubeant artem aliquam diſcere, vnde geminum commodum conſequantur. Primùm, prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficietur vitijs, deinde, ſi fortuna abſtulerit opes, non erit cur vel mendicent, vel ad ſordidas aut fœdas artes adigantur, puta turpe miniſterium, aut militiam.

Res quomodo æſtimandæ. XXIX.

Quod vile eſt, charum, quod charū, vile putato:

Sic tibi nec parcus, nec auarus habeberis vlli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne: quod vulgus negligit, tu magni facito: ita fiet, vt nec tibi ſis parcus, audebis enim vti, quæ non magni facis. Neque cuiquam videaris auarus cũ non expetes auidè, neque ſernabis attentè, quę cupiunt illi. Vulgus plurimi facit diuitias, minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inuerte æſtimationem. Res autem cuique tales ſunt, qualis eſt de his opinio. Vulgus lautam putat rem, pauonem, aut rhombum, tu contrà vilem rem putato, & puta rem eſſe lautiſſimam, ouum gallinæ recens gallinaceum. Ita nec tibi videberis ſordidus, cùm habeas lauta tuo iudicio, nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles ſunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpare ſoles ea tu ne feceris ipſe:
Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum.

Turpe eſt committere te quod doces alios non eſſe committendũ. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iuſtũ eſt petito, vel quod videatur honeſtũ
Nam ſtultum eſt petere, quod poſſit iure negari.

Quod inhoneſtum eſt, à nemine petendum eſt. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut ſic, quod iniuſtum eſt, id eſt, quod non debetur, iure negari poteſt. Ergo non à quouis petas, ſed ab eo, cuius officium eſt præſtare quod petis: neque quiduis, ſed quod cum honeſtate coniunctum eſt. Nam id petitur aliquando, & ab his qui non debent.

Nota incognitis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis,
Cognita iudicio conſtant, incognita caſu.

Ne facilè commutes nota cum ignotis, puta amicum vel rem, vel vitæ genus. Notis enim commodiùs vtêris, de quibus iudicare potes: quæ ſi bona ſunt, rectius vtêris; ſin mala, facilius tollerabis: quandoquidem iuxta Plaut. Nota mala, mala non ſunt. Ignota vero cuiuſmodi futura ſunt, incertum eſt. Fit autem ſæpenumerò, vt quæ in expetendo patâris prima, in experiendo repudies.

Dies quiſque ſupremus putandus. XXXIII.

Cum

Cum dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem: quicunque laboras.

Planudes Grecus legit, in certis, vt ſint duæ dictiones. Cum igitur vita per ſe incerta verſetur in periculis incertis, vnũquemque vitę diem in lucro deputa: vnuſquiſque enim dies poterat eſſe vltimus, incertum erat, an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis quicunque dies non eripitur, is in lucro eſt deputandus. (Quicunque laboras) id eſt, quicunque ſollicitus es, & angeris huius vitæ malis. Tametſi, vt dixi, non ignoro Planudem ſecus expoſuiſſe. Sed non eſt ſententia illum per omnia ſequi. Nam mihi magis probatur, vt legamus, incertis vnica dictione, ad hunc modum. (Cum dubia verſetur) id eſt, iactetur (incertis periclis) id eſt, caſibus. Nam pericula hoc minus à nobis vitari poſſunt, quòd incerta ſunt. Vitâſti naufragium, non vitâſti ruinam: vitâſti bellũ, incidis in Latrones: vitâſti peſtem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia eſt hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id ineuitabilibus.

Obſecundandum amicis. XXXIIII.

Vincere cum poſſis, interdum cede ſodali,
Obſequio, quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc diſticho elegantius fingi potuit. Obſecundandum aliquoties amicis, & de tuo iure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam dum obſtinatè rixantur de lana caprina malunt amicitiam reſcindere, quàm vlla in re obſequi animo amici.

Amicitiæ mutua officia. XXXV.

Ne dubites cum magna petas, impendere parua,
His etenim rebus coniungit gratia charos.

Amicitia conflat officijs mutuis, & iuxta prouerbium, manus manum fricat. Gratiam hîc vocat Deum beneuolentiæ.

Amicitia rixas odit. XXXVI

Litẽ inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta eſt:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cauendum eſt, ne per iracundiam lis incidat cum amico: propterea quod eſt ex iurgio reſident in animis veſtigia quædam, quæ beneuolentiam

uolentiam vertunt aliquoties in odium. Et non optimè coire ſolet ſemel reſciſſa concordia. Ergo moroſitas omnis & aſperitas debet abeſſe ab amicitia.

Caſtigatio ſine ira. XXXVII.

Seruorum ob culpam cùm te dolor vrget in irā,
Ipſe tibi moderare, tuis vt parcere poſſis.

Ne punias ſeruum aut diſcipulum, quandiu ſenſeris te ira commotum. Peſſimus enim author rerum gerendarum ira, ſed prius temperes animo tuo, vt ſedata iracundia, vel ignoſcas, vel mitiùs punias. Ita philoſophus quidam: punirem te (inquit ſeruo) ni iratus eſſem. Et plato ſublato in ſeruum baculo, rogatus quid ageret: Ego inquit caſtigo hunc intemperantem, ſeipſum ſignificans ira concitum.

Patientia vincere. XXXVIII.

Quem ſuperare potes, interdum vince ferendo:
Maxima enim morum ſemper patientia virtus.

Maximi animi eſt, cùm poſſis vincere, pati tamen vt vincaris, & negligere aduerſarium: hac virtute inter mortales non eſt alia præſtantior.

Quæſita ſunt conſeruanda. XXXIX.

Conſerua potius quæ ſunt iam parta labore:
Cùm labor in dāno eſt, creſcit mortalis egeſtas.

Facilius ac tutius eſt ſeruare quod tuo labore quæſitum eſt, quā ſarcire quod profuſione diminueris, ac detriueris. Cum enim laboratur integra re, facilè defenditur inopia. Verùm cùm laboratur in damno ſarciendo, increſcit & obruit nos egeſtas.

Conſulendum ſibi inprimis. XL.

Dapſilis interdum notis, charis & amicis,
Cum fueris fœlix ſemper tibi proximus eſto.

Cùm tu fœlix, hoc eſt, lauta fortuna (fueris interdum dapſilis) id eſt liberalis (notis, charis & amicis) notis, vt vicinis: charis, quos diligis: amicis, vt cognatis (Semper tibi proximus eſto) interdum in illos ſis beneficus, in te ſemper. Et ita amicis ſis amicus vt tibi ipſi ſis amiciſſimus.

DISTI-

PRÆFATIO.

TElluris ſi fortè velis cognoſcere cultus,
Virgilium legito: quòd ſi mage noſſe laboras,
Herbarum vires, Marcer tibi carmine dicet.
Si Romana cupis & Punica noſcere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.
Si quid amare libet, vel diſcere amare legendo,
Naſonem petito: ſin autem cura tibi hæc eſt,
Vt ſapiens viuas, audi quo diſcere poſſis,
Per quæ ſemotum vitijs tradicitur æuum,
Ergo ades, & quæ ſit ſapientia diſce legendo.

Hoc eſt, ex alijs poetis alia licebit cognoſcere. Virgilius in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit vires herbarum: quanquam illius quiſpiam fuit hic Macer, quam is quem habemus vulgò, ni fallor. Lucanus narrat Romanorũ ciuilia bella: vbi legendũ arbitror, Ciuica, pro punica. Nihil enim de Punicis bellis ſcripſiſſe legitur Lucanus. Ouidius tradit artẽ amandi, & in elegiis docet amores. Quod ſi cupis artẽ & rationẽ rectè beatéq; viuendi cognoſcere, hunc librũ legito. Is te docebit non vulgares artes & nugas, ſed quo pacto vitã exigas ſemotam, id eſt, liberam, & immunẽ à vitijs.

De omnibus bene merendum. I.

SI potes, ignotis etiam prodeſſe memento,
Vtilius regno, meritis acquirere amicos.

Non ſolum in amicos oportet eſſe beneficum, verum ignoti quoque conciliandi ſunt, ac deuinciendi beneficentia, ſi modo poſſis prodeſſe. Vtilius enim eſt, quamplurimos amicos parare (meritis) id eſt, benefactis, quàm parare regnum. Regnum enim eripi poteſt, amici ſuccurrunt eiecto: & firmiores ſunt, quos beneficio adiunxeris quàm quos poteſtate premas.

Arcana non ſcrutanda. II.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid ſit.
Cùm ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura.

Juxta Socratis ſententiam. Quæ ſupra nos nihil ad nos. Admonet vt omiſſo ſtudio naturalis philoſophiæ, ea curemus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc eſt, ad mores componendos & animũ malis purgandum affectibus

Mortis timor gaudia pellit. III.

Linque metũ lethi, nã ſtultũ eſt tẽpore in omni:
Dum mortem metuis, amittis gaudia vitæ.

Eandem ſententiam legis in priori lib. Pro amitiis, arbitror legendũ Amittere. Qui mortis metu ſemper anxius viuit, ſtultè facit. Primùm enim non vitat id quod timet. Deinde, ſi quid habet hæc vita iucunditatis, eam ſuo vitio perdit.

Iracundia cauenda. IIII.

Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum.

Pyrrhus admonere ſolitus eſt tyrones, ne iraſcerentur: ac multo magis cauere oportet iracundiam eos qui diſputant. Meliùs enim iudicat qui vacat ira. Contrà, ira obſtat animi iudicio.

Expetendum vbi opus eſt. V.

Fac ſumptũ properè, cũ res deſiderat ipſa: (res.
Dandũ etenim eſt aliquid, cũ tẽpus poſtulat aut

Equidem opinor promptè legendũ, pro properè. Sumptus quũ neceſſariò faciẽdus eſt, libẽter & prõptè facito, ne videaris grauatim facere. Nã aliquid omnino inſumendũ eſt, non paſſim, ſed quoties tẽpus aut cauſa poſtulat, hoc eſt, in nuptijs, in feſtis, item in amicis.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimiũ eſt fugito, paruo gaudere memẽto:
Tuta magis eſt puppis, modico quę flumine fertur

Humilis fortuna tutior eſt quàm excelſa, vt nauis tutior, quæ in paruo eſt flumine, quam quæ in pelagi fluctibus natat.

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, ſocios prudens celare memento,
Ne plures culpent id, quod tibi diſplicit vni.

Ne indicaueris amicis, aut ne cõmittas teſtibus alijs, cuius te facti pudeat

pudeat, ne plures reprehendãs ſi ſcierint id quod vni tibi diſplicet ſi ſolus tibi cõſcius fueris, hoc eſt, ſi quid peccas pecces abſq; arbitrio

Occulta tandem reuelantur. VIII.

Nolo putes prauos homines peccata lucrari,
Temporibus peccata latent, & tempore parent.

Ne putes nocentes lucrari, hoc eſt, impunè auferre ſua peccata. Latent quidẽ, ſed ad tempus: poſteà parent, id eſt, manifeſtantur. tẽpus enim & celat & aperit omnia. Parens autẽ dictũ eſt pro apparens

Imbecillitas virtute compenſatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Conſilio pollet, cui vim natura negauit.

Noli contemnere inimicum, licet ſit puſillo corpore. Nam ſæpè quod corporis viribus detractum eſt, natura addidit ingenij viribus. Quanquam hæc ſententia latiùs patet, nempe hominem non eſſe æſtimandum proceritate, roboreque corporis, ſed animo potiùs.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem ſcieris non eſſe parem tibi, tempore cede,
Victorem à victo ſuperari ſæpè videmus.

Si ſenſeris tibi rem eſſe cum potentiore, cede ad tempus, & ſine penes illum eſſe victoriam. Nam incidit ſæpenumero oportunitas, vt mutatis vicibus rerum, vincat qui victus fuerat: & ſuperior ſit qui fuerit inferior. Cõuenit cũ illo: vir fugiens & denuo pugnabit. Quidã ſtulta pertinacia ſtatim aut vincere volũt, aut peſſundari.

Rixandum cum familiaribus non eſſe. XI.

Aduerſus notum noli contendere verbis.
Lis minimis verbis interdum maxima creſcit.

Eandem ſententiam & antè legiſti, cum legiſti. Cum familiaribus rixandum non eſſe, quod ſumma diſcordia ſoleat naſci ex verbulis leuiſſimis.

Fortuna non quærenda ſorte. XII.

Quid Deus intendat noli perquirere ſorte.
Quid ſtatuat de te, ſine te deliberat ipſe.

Senſus hic eſt. Ne ſortilegijs ac malis artibus inquiras quid de te futurum ſit, quandoquidem id Deus ſciri non vult. Neque enim te in conſilium adhibet cum aliquid decernit de te. Quod ſi te vellet id ſcire, nimirum accerſeret te in conſilium.

Inuidiam nimio cultu vitare memento:

Quæ ſi non lædit, tamē hanc ſufferre moleſtū eſt.

Germanus ſenſus ſic habet: Ne nimio ſplendore ſtrepituque vitæ conflaueris tibi hominum odium, qui tametſi non poſſint te lædere: tamen moleſtum eſt viuere obnoxium odio multorum. At per ſe iucundū eſt omnibus eſſe charum, etiamſi nihil vtilitatis inde capias. Quanquam hic ablatiuus Nimio cultu, non refertur ad verbū Vitare, ſed ad inuidiam, vt ſubaudias Conflatā, aut, Ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIIII.

Eſto animo forti, cum ſis damnatus iniquè.

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Ne abijcias animū, ſi aduerſarius vicit te præter ius. Nec enim diu exultabit, ſed quod perperā pronūtiauit iudex, id Deus reiudicabit

Reconciliatus lis non refricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre.

Poſt inimicitias iram meminiſſe, malorum eſt.

Poſt reditū in gratiā non oportet litis anteactæ conuitia refricare; ſed obliuiſci ſuperiorum iniuriarū: finita enim ſimultate, debet & irarum eſſe finis: ſecus autē facere, malorū eſt. Græci vocant μνησικακῆσαι, verbo videlicet infami præteritorum malorum memoriā.

Teipſum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipſe.

Hoc faciunt ſtulti quos gloria vexat inanis.

Teipſum nec vituperes, nec laudes: vtrunque enim videtur affectantis inanem gloriam. Nam & qui ſe vituperat, ob id facere videtur, vt refellatur ab alijs, & diuerſa audiat.

Parſimonia. XVII.

Vtere quæſitis modicè, cum ſumptus abundat.

Labitur exiguo, quod partū eſt tempore longo.

Sera in fundo parſimonia. Dum adhuc multum ſupereſt, incipe parcius vti citius enim effluunt parta, quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Inſipiens eſto cum tempus poſtulat aut res.

Stultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt.

Aliquando

Aliquando ponendum eſt ſupercilium, & remittenda ſeueritas, vt in conuiuijs, in luſu, deponenda perſona ſapientis, ſumenda ſtultitia, præſertim inter ſtultos: at ita, vt ſtultũ agas, non vt ſtultus fias. Summa enim prudentia eſt, ſeruire tempori. (Loco) id eſt, cùm eſt opportunum. Ita Terentius, in loco verò laudò.

Neque prodigus, neque auarus. XIX.

Luxuriam fugito, ſimul & vitare memento
Crimen auaritię: nam ſunt contraria famæ.

Pugnant inter ſe Luxus & Auaritia, nam alterum eſt profuſi, alterum ſordidi, vtrumq; vitiũ iuxta fugiendum eſt, vtpote quòd fœdam pariat famam. Siquidẽ qui nimiũ parci ſunt, audiũt κυμινοπρίσται, id eſt, cumini ſectores, & σικαμίριξ id eſt, ficos diuide, ſimiliaq;. Qui luxu ſua profundũt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Noli tu quædam referenti credere ſemper,
Exigua eſt tribuenda fides qui multa loquuntur.

Non ſtatim fides habenda ijs, qui ſemper aliquid noui rumoris adferunt, deque aliorum factis nuntiant aliquid. Parum enim credendum ijs qui multa loquuntur: propterea quòd huic vitio vanitas ſoleat eſſe admixta.

Ebrius vinum non accuſet. XXI.

Quod potu peccas, ignoſcere tu tibi noli:
Nam nullum crimen vini eſt, ſed culpa bibentis.

Vulgus ita ſolet excuſare ſua pecata. Vinum in cauſa fuit, bene potus hoc dixi. Verùm tibi ipſi imputa, non vino, quod tuo vitio noxium fuit, non ſuo.

Amicis conſilia credenda. XXII.

Conſilium arcanum tacito committe ſodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis caue ne quemuis conſulas ſed eum duntaxat, cuius fidem in tacendo perſpectam habeas, ne non ſolùm non opituletur, ſed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuiuis aperias, ſed medico notæ fidei, qui celet, & ſuccurrat.

Succeſſus malorum ne te offendat. XXIII.

Succeſſus indignos noli tu ferre moleſtè.

Indulget fortuna malis, vt lædere poſſit.

In hoc verſu multi laborāt. Quidā, ſ. elidūt in ſucceſſus. Verū tu ſi tollas, Tu dictionē planè hic ſuperuacuā, nihil ſupererit ſcrupuli: ne te cruciat proſperitas, quæ nonnūquā cōtingit indignis. nō enim illis fauet fortuna, ſed inſidiatur, & illicit, vt poſtea grauius cadat

Futuros caſus prouidendos. XXIIII.

Proſpice qui veniunt hos caſus eſſe ferendos.
Nam leuius lædit, quicquid præuideris antè.

Quidquid accidere poteſt homini, id antequam accidat, tecum meditare, vt ne ſubitum ſit, ſi acciderit. Minus enim cruciant mala, quæ non accidunt inopinanti.

Animus in aduerſis ſpe fouendus. XXV.

Rebus in aduerſis animum ſubmittere noli.
Spē retine, ſpes vna hominē nec morte relinquit

Cum fortuna ſæuit, ſuſtine teipſum animi fortitudine, ac ſerua rebus ſecundis, nec abijcias ſpem quæ ſola nec morientē relinquit; Quandiu enim anima eſt, ſpes eſt. Et in Pyxide Pādoræ ſola ſpes in labro hæſit. Item. Ouid. Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.

Opportunitas cùm contingat tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noſcis aptam, dimittere noli.
Fronte capillata, poſt eſt Occaſio calua.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quę ſibi ſit apta, ſtatim arripe. Nam occaſio frontē habet capillatam vt ea parte teneri poſſit, verum ſi ſemel ſe verterit, ab occipitio calua eſt, vt iam apprehendi nequeat: hoc eſt, opportunitas cùm contingit, teneri poteſt, non redit autem cùm voles, ſi neglexeris. Hic admonendū illud quod Græci fingunt de Deo Chæro, de quo nos copioſè in prouerbijs.

Futura ex pręteris colligenda. XXVII.

Quod ſequitur ſpecta, quodque imminet antè videto.
Illum imitêre deum, qui partē ſpectat vtranque.

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene ſecúſque geſtis cōſilium cape, quo pacto futuris occurras. Exemplo Iani de Romanis, quem bifrontem fingebat antiquitas, quod oporteat prudentē virū πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id eſt à fronte, & à tergo (vt inquit Homerus) habere oculos. Illud antē ſequitur nos quod pręterijt & à tergo eſt

Vit

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior vt valeas, interdum parcior eſto,
Pauca voluptati debentur, plura ſaluti.

Vitæ rationem moderare magis ex ſalutis ac bonæ valetudinis ratione, quàm voluptatis. Non enim in morbo tantũ oportet ab intemperantia cauere, verum etiam cum rectè valeamus parcius vtendum eſt rebus omnibus, nempè ſomno, potu, cibo, venere, luſu, ne in morbum incidamus. Et nonnihil dandũ eſt voluptati, multò plus tamẽ ſaluti, qua perdita, pereũt ſimul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Iudicium populi nunquam contempſeris vnus.
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini, tamen ſapientis eſt non pugnare ſolum aduerſus vniuerſos. Nam fruſtrà ſapit, qui ſolus ſapit, cum omnibus deſipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum eſt, cura ſalutis.
Tempora ne culpes, cùm ſis tibi cauſſa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe, ne ſi tua intemperantia in morbum incideris, poſtea pudore reijcias culpam in cæli inſalubritatm, aut ſoli, ſicuti vulgus ſolet. Nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non ſunt obſeruanda. XXXI.

Somnia ne cures, nã mens humana quod optat
Cùm vigilat, ſperans, per ſomnum cernit idipſũ.

Quidam anxiè obſeruant ſua ſomnia, & ex his de futuris æſtimant. Cum ſomnia dormientium naſcantur ex his affectibus vigilantium, neque ſignificent quid ſit euentnrum, ſed quod aliquando cogitaueris, dormienti repræſentant.

DISTICHORVM DE-
MORIB. LIB. III.
PRÆFATIO.

HOC quicunque velis carmen cognoſcere lector,

 Hæc

Hæc pręcepta feres, quæ ſunt gratiſſima vitæ,
Inſtrue pręceptis animum, nec diſcere ceſſes:
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
Commoda multa feres: ſin autē ſpreueris illud:
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.

Hoc eſt procœmij loco. Abſque ratione bene viuendi vita non eſt vita, ſed ſimulacrum mortis. Hoc carmen vtiliſſima vitæ præcepta non ſcriptorem: ſi quidem tua res agitur, non illius. tradit, ſi ſtudeas agnoſcere: ſin ſpreueris, teipſum contempſeris.

Recte agendo aliorum linguam ne timeas. I.

Cum rectè viuas ne cures verba malorum,
Arbitrij noſtri non eſt quid quiſque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cùm tu nihil facias mali, eſto contentus conſcientia rectè factorum: nam in te ſitum eſt, vt bene agas: non eſt in te ſitum, quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus teſtis, ſaluo tamen ante pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si citêris teſtis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius: ita tamen, vt ipſe non lædas famam tuam: & tantū ſilentii dabis amicitiæ, quantū patietur & fama tua, & teſtimonij religio.

Blandiloquentia ſuſpecta. III.

Sermones blandos blæſóſque cauere memento.
Simplicitas veri ſana eſt, fraus ficta loquendi.

Veritatis ſimplex eſt oratio: inſidioſa eſt blandiloquentia: proinde ſuſpecta ſemper eſſe debet prudentibus.

Ignaua vita fugienda. IIII.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignauia fertur.
Nā cum animus lāguet, conſumit inertia corpus

Ignauia & otioſa vita fugienda eſt. Nam torpor animi, corpori quoque ſitum & languorem obducit. Animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus feſſus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis:
Vt poſſis animo quemuis ſufferre laborem.

Animus ſerijs negotijs faſtigatus, aliquando relaxandus eſt honeſtis ac moderatis voluptatibus, tot redintegratis viribus ad ferendos labores ſufficiat. Nã, Quod caret alterna requie, durabile non eſt.

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carpſeris vnquã:
Exemplo ſimili ne te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab alijs. Si libenter reprehendas aliorum facta dictáue, tuo exemplo & alij in te vtentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi ſors dederit tabulis ſuprema notato,
Augendum ſerua, ne ſis quem fama loquatur.

Quod tibi obuenit ex teſtamento tuorum, id ſerua, ne fias vulgò fabula. (Quæ ſors ſupræma) id eſt, hæreditas (dederit, tibi notato) id eſt inſcripta tabulis teſtamentarijs: vel notata) id eſt, ſcripta tabulis, ea (augendo ſerua) id eſt, ita ſerua, vt augeas etiã, vulgus enim multa dicere ſolet in νεοπλούτους, i. in nouas nactos diuitias.

Senectus ſit munifica. VIII.

Cum tibi diuitiæ ſuperant in fine ſenectæ:
Munificus facito viuas, non parcus amicis.

Eſt vitium hoc ſenibus peculiare, vt quò propius accedant ad mortem, hoc ſint contractiores. (Superant, id eſt, ſuperſunt & abũdant, (in fine ſenectæ) id eſt, in extrema ſenectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, ſed amicis, qui te foueant obſequijs.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Vtile conſilium dominus ne deſpice ſerui.
Nullius ſenſum, ſi prodeſt, tempſeris vnquam.

Propter auctoris humilitatem, non eſt contemnenda ſalubris ſententia. Nec ſpectandum eſt quis dicat, ſed quid dicatur.

Præſenti vtendum fortuna. X.

Rebus & in cenſu ſi non eſt quod fuit antè,
Fac viuas contentus eo quod tempora prębent.

Diminuta fortuna tua, non eſt vtendum eodem ſplendore quo prius, ſed contentus eris eo genere vitæ, quod præſens fortuna tibi præbet. Et quod adeſt, boni conſules.

Vxor ſpe dotis non ducenda. XI.

Vxorem fuge ne ducas ſub nomine dotis,
Nec retinere velis: ſi cœperit eſſe moleſta.

(Fuge) i. caue, ne ducas uxorē ſub nomine dotis. i. dotis cauſa. Et ſi duxeris dotatam, ne dotis reſpectu eā retineas ſi tibi grauis ſit, ſed contēpta dote repudies. Quāquā id apud Chriſtianos nō habet locū.

Alieno ſapere exemplo. XII.

Multorum diſce exemplo quæ facta ſequaris,
Quæ fugias: vita eſt nobis aliena magiſtra.

Qui ſuis diſcunt periculis quid expediat, magna mercede diſcunt: Sapiens ex aliorum vita ſumit viuendi conſilium. Hoc illi infamiā conflauit, cauebo ne quid ſimile faciā. Hoc illi bene ceſſit, imitabor.

Nihil ultra vires. XIII.

Quod potes id tentes: operis ne pondere preſſus
Succumbat labor, & fruſtra tentata relinquas.

Prius expende vires tuas, quam aggrediare negotium, ne poſtea victus difficultate, turpiter relinquas, quod temerè ſuſcepiſti.

Conſentire videtur qui tacet. XIIII.

Quod noſti haud rectè factum, nolito tacere:
Ne videare malos imitari velle tacendo.

Noli diſſimulare ſi quid videris non recte fieri, videberis enim probare, cum ſiles, ſilentium enim aliquādo conſenſus eſſe videtur.

Rigor fauore temperandus. XV.

Iudicis auxilium ſub iniqua leege rgato:
Ipſę etiam leges cupiunt vt iure regantur.

Si premeris iniqua lege, hoc eſt, dura & inhumana, cunfugias ad iudicis æquitatem. Non enim hoc eſt contra leges, ſed ex mente legum, vt ad æquitatem redigantur, & temperentur. Iniqua lex eſt, cum ſummo iure contenditur: veluti ſi pauper in vincula coniji, ciatur, quòd non alat patrem cum lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior eſt, vt terreat. In his Judex: hoc eſt, prætor, aut Princeps poteſt ſuccurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod merito pateris patienter ferre memento.
Cumque reus tibi ſis, ipſum te iudice damna.

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alij

quam

quam tibi: & cùm tibi ſis conſcius, damna teipſum, tuique iudex eſto, & ea te pœna dignum exiſtimato.

Multa legenda, ſed cum iudicio. XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa.
Nam miranda canunt, ſed non credenda poetæ.

Multa quidem legas, ſed cum iudicio: Nec enim omnia vera ſunt quæ legis apud Poetas. fortaſſis pro perlege, legendum eſt perline, hoc eſt, dele & corrige.

Modeſtè in conuiuio loquendum. XVIII.

Inter conuiuas fac ſis ſermone modeſtus,
Ne dicare loquax, dum uis vrbanus haberi.

In foro locus eſt eloquentiæ, in cubiculo ſilentij, in conuiuijs alternis ac moderatis ſermonibus uti conuenit, iiſque venuſtis & amœnis. Quidā dum humanitatē affectant, loquacitate moleſti ſunt reliquis conuiuis, quibus non relinquunt loquendi ſpatium.

Iracundia vxorum non formidanda. XIX.

Coniugis iratæ noli tu verba timere:
Nā lachrymis ſtruit inſidias, dū fœmina plorat.

Vxores lachrimas habent in promptu, his expugnant viros. Admonet igitur, ne quid cōmoueamur huiuſmodi lachrimis: fingunt enim eas ſæpenumero, quo viros ſuos fallāt: velut cùm ſimulant ſe cōmoueri zelotypia vt ſuum adulteriū diſſimulēt, aut iratas ſe finunt ei, quem affictim amant. pro noli tu, legendū arbitror, nolito.

Quæſitis vtendum, non abutendum. XX.

Vtere quæſitis, ſed ne videaris abuti.
Qui ſua conſumunt, cùm deeſt aliena ſequuntur

Vtere quę paraſti, non abutere, ne profuſis bonis tuis, cogaris, vel impudenter rogare aliena, vel ſeruiliter ex alieno viuere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non eſſe timendam,
Quę bona ſi non eſt, finis tamē illa malorum eſt.

Mors vel ob hoc timenda non eſt, quòd finis eſt omnium huius vitæ malorum.

Vxor proba, ſi loquax ferenda. XXII.

Vxoris linguam, ſi frugi eſt, ferre memento:
Nãque malũ eſt, nil velle pati, nec poſſe tacere.

In amicis leuiuſcula quædam vitia ferenda ſunt, ſi alioqui probi fuerint: velut in vxore, ſi paulò ſit loquacior, aut linguæ procacioris, ferendum eſt, ſi alioqui pudica eſt & frugi, hoc eſt, ſuo fungens officio: maximè quòd linguæ morbus ei ſexui peculiaris eſt. Malus eſt is, qui nihil vitij ferre poteſt in alijs, pręſertim cùm re facilis ſit tacere. Sic enim vxor deſinit obgannire, ſi nihil reſpondeas: quemadmodum ſolitus eſt Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non ægra charos pietate parentes:
Nec matrem offendas dũ vis bonus eſſe parenti.

Pietas, amor & cultus eſt erga parentes, patriam, Deum, & ſi quis loco parentum eſt: Quidam velut legibus coacti colunt parentes, non ex animo. (Dilige parentes charos pietate non ægra) id eſt non coactè neque grauatim, ſed promptè & alacriter. Et ſi quid inciderit diſſidij inter parentes, ita alteri obſequaris, vt alterum non offendas: ſed pietas tua careat omni moleſtia.

DISTICHORVM DE MORIB. LIB. IIII.

PRAEFATIO.

SEcuram quicunque cupis traducere vitam,
Nec uitijs hærere animum, quæ moribus obſunt:
Hæc pręcepta tibi ſemper relegenda memento,
Inuenies aliquid, in quo te vtare magiſtro.

Et hoc proœmium eſt quarti lib. Si vis eſſe liber ab omnibus vitijs, & nullius mali conſcius viuere, hæc ſemper habeas præ manibus. In quibus inuenies, in quo teipſum magiſtro poſſis vti: hoc eſt, vt ipſe regas ac modereris vitam tuam, adiutus his præceptis.

Diuitiarum contemptus. I.

Diſpice

DEſpice diuitias, ſi vis animo eſſe beatus,
Quas qui ſuſpiciunt, mēdicant ſemper auari.

Non iubet abijcere diuitias, ſed non magni facere. Etenim qui has ſuſpiciunt, hoc eſt, mirantur ac magni faciunt dum non audent vti quæ poſſident & ſemper aliquid accumulant, ſemper mendicant, hoc eſt, egeni ſunt.

Viuere ad naturam optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris, quod poſtulat vſus.

Si metiaris ſumptus vſu, hoc eſt, neceſſitate, non ambitione neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ quæ paucis contenta eſt, cùm cupiditates immenſam deſiderent.

Res ratione agendæ. III.

Cum ſis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non eſt, dicere cæcam.

Si res malè tibi ſuccedunt tuapte negligentia, ne conferas culpam in fortunam, vt illam cæcam appelles, cùm tu ipſe magis parum proſpexeris. Poteſt accipi bifariam (quæ non eſt,) id eſt quæ nulla eſt. Fingunt enim mortales hanc Deam, cum nulla ſit. Aut (quæ non eſt) ſubaudi cæca.

Amor pecuniæ ad vſum. IIII.

Dilige denarium, ſed parcè dilige formam,
Quā nemo ſanctus, nec honeſtus captat habere.

Amare pecuniam ad vſum, prudentis eſt: Amare vt forma paſcat oculos, auari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam ſoli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cum fueris locuples, corpus curare memento:
Aeger diues habet nummos, ſed nō habet ipſum

Cùm agitur de corporis valetudine, ne tum parcas diuitijs tuis. Etenim qui morbo non ſuccurrit ne minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at ſeipſum non habet, cùm malè valeat. Mauult nummos eſſe ſaluos quàm ſeipſum: & illis frui quàm ſeipſo Fortaſſe pro ſed legendum Se.

Caſtigatio paterna ferenda. VI.

Verbera

Verbera cùm tuleris diſcens aliquãdo magiſtri;
Fer patris imperium, cùm verbis exit in iram.

Vapulaſti puer à præceptore, cum diſceres literas, multo magis ferre conuenit cũ pater te verbis obiurgat. Tuliſti literatoris tyranidem multo ſæueriorem, feras & patris imperium, qui etiam cùm iraſcitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & vtilia. VII.

Res age quæ proſunt: Rurſus vitare memento,
In quibus error ineſt, nec ſpes eſt certa laboris.

De quibus dubites, ea ne feceris. Age illa, ex quibus certa ſperatur vtilitas. Rurſus, in quibus falli poſſes, & incertum eſt profuturane ſint, an nocitura ab ijs abſtineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam rectè feciſſe bonis, in parte lucrorum eſt.

Dona libenter, ſi quid potes: nam lucrum eſt non damnum, quod contuleris in bonos: & beneficium dãdo, accepit, qui digno dedit. Reddit enim cum fœnore, quod probo viro benefeceris.

Suſpicio ſtatim expedienda. IX.

Quod tibi ſuſpectũ eſt, cõfeſtim diſcute quid ſit
Nãque ſolent primo, quæ ſũt neglecta nocere.

Quæ ſuſpicionem habent, ea noli negligere, ſed ſtatim examina, & exquire cuiuſmodi ſint. Nam initijs facillime medeberis, ſi quid mali ſit: at neglecta creſcunt, & maximè lædunt poſtea. Veluti ſi ſuſpicaberis amicum alieniore eſſe in te animo, noli negligere quid ſibi velit, ſed excute vnde hoc natum ſit: & ſi quid eſt, ſtatim occurre naſcenti malo.

Venus abſtinentia cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnoſa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica eſt.

Caue ne duplices morbũ tuũ: vnus enĩ vtcunque fertur, duo ſimul ferri non poſſunt, Amare dãnoſa res, dãnoſa gula: quòdſi pariter vtroque laboras malo, ſupereſt vt mox ad egeſtatem redigaris. Gulam vocat ſtudium exquiſitorum ciborum, eamque dicis vẽtris amicam, quòd per eam vẽter ſaginatur, res & fama decreſcit.

Homo malus fera peſſima. XI.

Cum

Cûm tibi proponas animalia cuncta timere.
Vnũ hominem tibi præcipio plus eſſe timendũ.

Cùm tua ſponte putes omnes feras eſſe timendas, meo præcepto vnum animal maximè timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quam homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires,
Fac ſapias, ſic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corporis, nõ ſtatim vir fortis eris, niſi adiunxeris ingenij vim, hoc eſt ſapientiã, qua corporis robore rectè vtaris

Amicus cordis medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, ſi fortè laboras.
Nec quiſquã melior medicus quã fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico: animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis ſanat, hic verbis. Aliter: Si quid morbi inciderit, magis amicum acceſſe, quàm medicum.

Sacrificium ſpiritus contribulatus. XIIII.

Quum ſis ipſe nocẽs, moritur cur victima pro te?
Stultitia eſt, morte alterius ſperare ſalutem.

Veteres credebant expiari ſcelus commiſſum mactata pecude, quæ nihil commiſerat: & pro alieno peccato innocens dabat pœnas, cũ qui peccauit, potius mactari debuerit, quam victima. Stulte autem ſperebant alienam mortem ſibi ſaluti fore, cum ſua quenque mala de ſuo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus, XV.

Cum tibi vel ſocium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna eſt hòminis, ſed vita petenda.

Amicus, quem velis adiungere, non æſtimandus è cenſu, ſed ex moribus. Idem oportet fieri in vxoribus.

Auaritia vitanda. XVI.

Vtere quęſitis opibus, fuge nomen auari.
Quid tibi diuitię proſunt, ſi pauper abundas?

Fruſtra paraſti diuitias, ſi partis vti non audes, & inter magnas opes viuas inops. Nihil enim refert habere, ſi quæ habes, nihilo plus tibi proſunt, quàm ea que non habes.

voluptas

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam ſeruare cupis, dum viuis, honeſtam,
Fac fugias animo, quæ ſunt mala gaudia vitę.

Si cupis honeſtam tneri famam, noli amare voluptates inhoneſtas, nempe gulæ, libidinis & ſimilium.

Senem etiam delirum ne irriſeris XVIII.

Cum ſapias animo, noli irridere ſenectam:
Nam quicunque ſenex, ſenſus puerilis in illo eſt.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere ſenectutem, quæ minus animo valeat. Deſipiſcit enim omnis ſenex, & ad puerilem ſtultitiam redit: Aetatis igitur vitium ferendum, non ridendum eſt.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Diſce aliquid: nam cum ſubitò fortuna recedit,
Ars remanet, vitámq; hominis nõ deſerit vnquã

Opes ſæpenumero ſubitò fortuna eripit homini, veluti incendio, furto, bello, naufragio: verùm ars eripi non poteſt. Hæc itaque certiſſima poſſeſſio eſt, quæ ſemper & vbique te poſſit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Perſpicito cũcta tacitus quid quiſque loquatur:
Sermo hominũ mores & celat, & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quàm illius oratio, hoc eſt, certiſſimum animi ſpeculum. Igitur ſi vis hominem cuiuſmodi ſit cognoſcere, perpende tecum qualis ſit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, ſi loquatur ex animo: & celet idem, ſi vel taceas, vel diſſimiliter loquaris.

Ars vſu iuuanda. XXI.

Exerce ſtudium, quamuis perceperis artem:
Vt cura ingenium, ſic & manus adiuuat vſum.

Vt euaneſcunt diſciplinæ niſi exercitatione cõfirmes, ſic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multam ne cures venturi tempora fati.
Non timet is mortem, qui ſcit contemnere vitã.

Si vis liber eſſe à metu mortis, diſce vitam non magni facere. Et

quemadmodum

quemadmodum elegāter docet Ariſtoteles, nullius rei iucunda fruitio eſt, niſi quam aliquo modo contempſeris.

Diſcendum & docendum. XXIII.

Diſce, ſed à doctis: indoctos ipſe doceto.
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Diſce, non à quouis, ſed ab his qui poſſunt docere. Rurſum, quod ab alijs didiceris, id alijs impartire. Vtilium enim rerum ſcientia non eſt premenda, ſed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIIII.

Hoc bibe quod poſſis, ſi tu vis viuere ſanus.
Morbi cauſa mali eſt homini quandoq; voluptas.

Ne biberis ſupra vires. Breuis enim illa bibendi voluptas ſæpenumero conciliat homini moleſtum & diuturnum morbum.

Ne damnes quod probaueris. XXV.

Laudâris quodcunque palā, quodcunq; probâris,
Hoc vide ne rurſus leuitatis crimine damnes.

Leuis & inconſtans videberis, ſi quod aliquando coram multis laudâris, idem poſteà damnes. Quòd ſi mutâſti ſentētiam, fac ſileas. Fortaſſè pro Vide, legendum eſt fuge. (Crimine) id eſt, ſuſpicione, & cum vituperio.

Circumſpectus in vtraque fortuna. XXVI.

Tranquillis rebus quæ ſunt aduerſa caueto:
Rurſus in aduerſis melius ſperare memento.

Ne ſecurus ſis, cùm fortuna tranquilla eſt, ſed tempeſtatem caue; Rurſum cùm fortuna ſæuiit, animum ſuſtine ſpe melioris fortunæ, quæ ſucceſſura ſit. In ſecundis rebus timenda ſunt aduerſa, ne ſis ſupinus: in aduerſis ſperanda ſunt lætiora, ne deficias animo.

Studio creſcit ſapientia. XXVII.

Diſcere ne ceſſes, cura ſapientia creſcit.
Rara datur longo prudentia temporis vſu.

Iuxta Solonis ſententiam, oportet ſeneſcere ſemper aliquid addiſcentes. Nam (rara) hoc eſt, ſingularis & eximia prudentia contingit (longo vſu) id eſt diutina experientia ætatis. Quanquam mihi magis probatur hic, vt ſit ſenſus: Semper diſce, ſtudio creſcit ſapientia. Nam pauci ſunt, qui prudentes euadunt experientia rerum

rum, vel quia paucis contingit diu viuere, vel quia complures ſtultitiam non exuunt hac via. Certiſſima ac breuiſſima ad ſapientiam via eſt doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu ſæpè probâris,
Vna dies qualis fuerit, monſtrabit amicus.

Ne laudes amicum effuſiùs, cuius non feceris periculum: ſiquidem ille ſæpius abs te laudatus, vno aliquo die declarabit alium fuiſſe ſe, quàm tu prædicâris.

Diſcere ne pudeat. XXIX.

Ne pudeat, quę neſciêris te velle doceri:
Scire aliquid laus eſt: pudor eſt nil diſcere uelle.

Quidam ſtulto quodam pudore malunt ſemper neſcire, quàm ſemel diſcere: cum ſcire pulchrum ſit, & pudendum nihil velle diſcere: ergo honeſtum velle.

Rebus vtendum ad ſorbrietâtem. XXX.

Cū venere & Baccho lis eſt, & iuncta voluptas,
Quod lautū eſt animo cōplectere, ſed fuge lites.

Excerpe quod ineſt boni, fuge quod adiunctum eſt mali. Exhilarat potatio, diſcutit curas, vtere hac commoditate: ſed rurſus ebrietas incitat ad iurgia, hoc caue. Item Venus delectat, ſed habet ſua iurgia Ama igitur abſque diſſidijs.

Triſtibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demiſſos animo, ac tacitos vitare memento.
Qua flumen placidū eſt, forſan latet altiùs vnda.

Triſtes ac tacitos vita: videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodum cauendum eſt flumen ea parte, qua tranquillum eſt: nam illud profundiſſimum eſſe ſolet. Ita Cæſar magis metuebat Brutum & Caſſium, pallidos ac tacitos, quàm Antonium ebrium.

Sors ſorti conferenda. XXXII.

Cum tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum,
Alterius ſpecta quo ſis deſcrimine peior.

Quoties tædet te tuæ ſortis, confer eam cum aliorum fortuna, & videbis te nihilo peiorem, hoc eſt, infæliciorem multis.

Vltra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod

Quod potes, id tenta: nam littus carpere remis;
Tutius eſt multò, quam velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis, quàm magna. Tutius enim totò nauigare iuxta littus, & remis uti, quàm paſſis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus fauent venti fortunæ.

Cum iuſto inique non contendendum. XXXIIII.

Contra hominē iuſtum prauè contendere noli,
Semper enim Deus iniuſtas vlciſcitur iras.

Noli prauè, hoc eſt, malitiosè, & data opera, ac peruersè contēdere cum homine iuſto. Nam Deus nunquàm hoc relinquit inultū.

Fortuna vtraque æquè ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere mœrendo:
Sed gaude potius, tibi ſi contingat habere.

Si diuitiæ contingunt, gaude: ſi ereptę fuerunt, noli te cruciare, ſed tunc utere philoſophia. Nequ enim tantum boni habent, vt ſit admodum dolendum, ſi perierint: neque rurſus tantum mali, vt non ſint libenter accipiendæ, ſi forte contigerint. Conſtat carmen eſſe deprauatum. Arbitror legendum, Noli mœrere querendo. Porrò querendo non eſt à quæro, ſed à queror deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Eſt iactura grauis, quæ ſunt amittere damnis.
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicū.

Si verbulo lædat amicus, ferendum eſt. At damna rerum nemo poteſt æquo animo ferre. In his igitur cauendum, ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tēpora longa tibi noli promittere vitę. (vmbra.
Quocunque ingrederis ſequitur mors corporis

Nemo poteſt ſibi longæuitatem promittere, cum mors hominem quocunque eat non aliter inſequatur, quàm vmbra corpus. Fortaſſe legendum, Corpus vt vmbra.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum ſine creſcat aratro;
Ne credas placare Deum, dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum eſt illi. hoc

hoc eſt, re innoxia, & minimi ſumptus. At hodie pleriq; Chriſtianorũ, licet apud hos ſublatus ſit mos immolandi pecudes, tamẽ, Deum ac diuos ſibi tantùm non deuinctos eſſe putant, ſi eis gẽmas, aurum, argentum, ſerica ſuſpenderint, vel oſtentanda tantùm, vel in luxum paucorum vertẽda, immemores, hæc ſemper à ſanctis fuiſſe contempta, & ſi forte obtigerunt in egentium vſus fuiſſe effuſa.

A potentioribus læſus diſſimula. XXXIX.

Cede locum læſus fortunæ, cede potenti:
Cedere qui potuit, prodeſſe aliquando valebit.

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodeſſe poſſunt in multis, neceſſe eſt, vt aliquãdo muſſet iniurias, id eſt, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercẽt. Hic igitur prudens illis debet cedere, vt poſtea per illos ſuis prodeſſe poſſit. Nam ſi reſiſtens reddiderit eos hoſtes, nec ſibi, nec ſuis prodeſſe poterit.

Caſtiga teipſum. XL.

Cùm quid peccâris, caſtiga te ipſe ſubinde.
Vulnera dum ſanas, dolor eſt medicina doloris.

Vbi ſenſeris te alicubi peccaſſe, ſtatim pœnas ſumito de teipſo, & noli tibi ignoſcere: teipſum obiurga, tibi ipſi laboris aliquid indicito. Nam vt in ſanandis vulneribus dolor dolore ſanatur: ſi quidem ne doleat vulnus, infundis acria, quæ mordent: ſic iſta reprehenſio, tametſi amara eſt, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnâris nunquã poſt longum tẽpus amicum,
Mutauit mores, ſed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina conſuetudo, fortè mutatis moribus alius eſſe cœperit, hoc debes tribuere veteri neceſſitudini, ne vituperes eum, etiam ſi non eſt dignus, qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officijs quo ſis mage, charior eſto:
Ne nomen ſubeas, quod dicitur officiperda.

Vt ſis charus omnibus, eſto gratus (officijs id eſt, beneficijs & benemeritis.) Inuiſum enim apud omnes eſt nomen officiperdæ. Sic enim vocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suſpicionem

Suſpicionem tolle. XLIII.

Suſpectus, caueas, ne ſis miſer omnibus horis:
Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt.

Qui ſibi fingit periculum, is nunquam non miſer viuit. Nihil igitur huic aptius, quàm mors: quandoquidem non poteſt iucundè viuere. Suſpectus, hic accipit actiuè pro ſuſpicioſo.

Humanitas erga ſeruos. XLIIII.

Cùm fueris ſeruos proprios mercatus in vſus,
Et famulos dicas, homines tamen eſſe memẽto.

Sic vtere ſeruis tuis, licèt emptitijs, vt memineris homines eſſe, non pecudes. Quòd empti ſunt, fortunæ fuit, quod homines ſunt, in hoc tibi ſunt pares.

Occaſionem rei commodæ ne prætermittas. XLV.

Quàm primum rapienda tibi eſt occaſio prima:
Ne rurſus quæras, quæ iam neglexeris ante.

Occaſio, quam antè dixit frontem habere capillatam, ſtatim eſt arripienda: ne ſi ſe ſubduxerit, fruſtra quæras poſtea, quæ prius contempſeras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

Morte repentina noli gaudere malorum.
Fœlices obeunt, quorum ſine crimine vita eſt.

Si mali ſubitò moriantur, dolendum magis eſt, quàm gaudendũ. Gaudendum potius in morte bonorũ, quorum mors fœlix eſt. Vel ſic Si videris malos ſubito tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, vt intelligas hoc caſu accidere, nõ vindicta numinis.

Pauper ſimulatum vitet amicum. XLVII.

Quum coniux tibi ſit, nec res, & fama laboret:
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris vxorem, quæ laboret fama, hoc eſt, de qua homines malè loquantur: (ducas) id eſt, exiſtimes nomen amici vitandum eſſe, vtpote inimicũ famæ tuæ: videberis enim proſtituere vxorem hoc prętextu: & hoc nomine diuites pauperũ vxores captãt, tametſi poteſt & alius eſſe ſenſus, nimirum hic. Si tibi ſit vxor re ſatis lauta, famáque ſecunda, noli te dare in familiaritatem potentum, ne quid labis vxori tibique contrahas.

Iunge ſtudium. LXVIII.

Cum tibi contingat ſtudio cognoſcere multa,
Fac diſcas multa, vites neſcire doceri.

Quò plura didiceris, hoc plura ſtude cognoſcere, ne videaris indocilis vllius rei.

Breuitas memoriæ amica. LXIX.

Miraris verbis nudis me ſcribere verſus:
Hos breuitas, ſenſus fecit coniungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda eſt. Melius enim meminimus quæ breuia ſunt. Idcirco nudis verbis ſingula præcepta ſingulis diſtichis complecti voluit, vt apertior eſſet & breuior.

DICTA SAPIENTVM E GRAECIS, vt habebantur, à neſcio quo Græculo vtcunque collecta, vel conficta potius. Eraſmo interprete.

PERIANDRI CORINTHII.

Omnibus placeto. *Bona res quies.*
Periculoſa temeritas.
Semper voluptates ſunt mortales, honores autem immortales.
Amicis aduerſa fortuna vtentibus idem eſto.
Lucrum turpe, res peſſima. *Quidquid promiſeris, facito.*
Infortunium tuum celato, ne voluptate afficias inimicos.
Veritati adhæreto. *Age quæ iuſta ſunt.*
Violentiam oderis. *Principibus cede.*
Voluptati tempera. *A iureiurando abſtine.*
Pietatem ſectare. *Laudato honeſta.*
A vitijs abſtine. *Beneficium repende.*
Supplicibus miſericors eſto. *Liberos inſtitue.*
Sapientũ vtere cõſuetudine. *Litem oderis.*
Bonos in pretio habeto. *Audi, quæ ad te pertinẽt.*
Probrum fugito. *Reſponde in tempore.*
Ea facito, quorũ nõ poſſit pænitere. *Ne cui inuideas.*
Quod iuſtum eſt imitare. *Oculis moderare.*
Bene meritos honora. *Spes foue.*

Calumniam oderis.
Cum erràris, muta conſilium.
Omnibus teipſum præbe.
Magiſtratus metue.
Ne tempori crediderís.
Seniorem reuerere.
Ne quauis de re doleas.
Parcito tanquam immortalis.
Ne efferaris gloria
Cede magnis .
Mortalia cogita.
Ne prior iniuriam facias.
Mortuum ne rideto.
Conſule inculpate.

Affabilis eſto.
Diutinam amicitiam cuſtodi.
Concordiam ſectare.
Ne loquaris ad gratiam.
Teipſum ne negligas.
Mortem oppete pro patria.
Ex ingenuis liberos crea.
Sperato tanquam mortalis.
Arcanum cela.
Opportunitatem expectato.
Largire cum vtilitate.
Dolorem fuge.
Amicis vtere.
Delecta amicos.

BIANTIS.

In ſpeculo teipſum contemplare, & ſi formoſus apparebis, age quæ deceant formam: ſin deformis, quod in facie minus eſt, id morum penſato pulchritudine.
De numine ne malè loquare, quid ſit autem, auſculta.
Audito multa, loquere pauca.
Prius intellige, & deinde ad opus accede.
Ne ob diuitias laudàris virum indignum.
Perſuaſione cape, non vi.
Compara, in adoleſcentia quidem modeſtiam, in ſenectute verò ſapientiam.

PITTACI MITYLENÆI.

Quæ facturus es, ea ne prædixeris: fruſtratus enim rideberis.
Depoſitum redde.
A familiaribus in minutis rebus læſus feras.
Amico ne maledixeris. *Inimicum ne putes amicum.*
Vxori dominare.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.
Deſidioſus ne eſto. *Inter amicos ne fueris iudex.*
Ne contende cum parentibus, etiamſi iuſta dixeris.
Ne geras imperium priuſquam parere didiceris.
Infortunatum ne irriſeris. *Ne lingua præcurrat mentem.*
Quæ fieri non poſſunt, caue concupiſcas.
Ne feſtinanter is loqui. *Legibus pare.*
Noſce teipſum. *Ne quid nimis.*

Ante omnia venerare numen.
Parentes reuerere. Audito libenter.
Voluptatem coërce. Inimicitiam ſolue.
Vxorem ducito ex æqualibus, ne ſi ex ditioribus duxeris, dominos tibi pares, non affines.

CLEOBVLI LYDII.

Ne ſis vnquam elatus. Domus curam age.
Libros euolue. Liberos tibi chariſſimos erudi.
Juſtè iudicato. Bonis benefacito.
A maledicentia temperato. Suſpicionem abijcito.
Parentes patientia vince. Beneficij accepti memento.
Inferiorem ne reijcias. Aliena ne concupiſcas.
Ne teipſum præcipites in diſcrimen.
Res amici diliges, & perinde ſerues vt tuas.
Quod oderis, alteri ne feceris.
Ne cui miniteris, eſt enim muliebre.
Citius ad infortunatos, amicos, quàm fortunatos proficiſcere.
Lapis auri index, aurum hominum. Voto nihil pretioſius
Mendax calumnia vitam corrumpit.
Mendaces odit quiſquis prudens ac ſapiens.

CHILONIS LACEDAEMONII.

Noſce teipſum. Ne cui inuideas mortalia.
Temperantiam exerce. Turpia fuge.
Tempori parce. Juſtè rem para.
Multitudini place. Sapientia vtere.
Moribus probatus eſto. Ne quid ſuſpiceris.
Oderis calumnias. Ne fueris oneroſus.

SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole Parentes reuerere.
Amicis ſuccure. Nemini inuideto.
Veritatem ſuſtineto. Ne iurato.
Legibus pareto. Cogita quod iuſtum eſt.
Iracundiæ moderare. Virtutem laudato.
Malos odio proſequitor.

THALETIS MILESII

Principem honora. Amicos probato.
Similis tui ſis. Nemini promittito.
Quod adeſt boni conſulito. A vitijs abſtineto.

Gloriam ſectare.
Pacem dilige.
Suſurronem ex ædibus eÿce.
Vitæ curam age.
Laudatus eſto apud omnes.

DICTA SAPIENTVM EX Auſonio carmine, atque in his extrema ſententia fere ſemper eſt gemi*na & diſticho comprehenditur.*

Periandri, Carmine Phaleucio.

Nunquam diſcrepat vtile à decoro.
Jd eſt, nihil vtile, quod non honeſtum.
Plus eſt ſolicitus, magis beatus.
Jd eſt, quo quiſque ditior, hoc magis ſolicitus viuit.
Mortem optare malum, timere peius.
Miſer eſt, qui tædio vitæ mortem optat: Sed miſerior qui ſemper timet mortem.
Faxis, vt libeat, quod eſt neceſſe.
Quod neceſſe eſt facere, fac vt libenter facias.
Multis terribilis, caueto multos.
Quem multi timent, is multos timeat neceſſe eſt.
Si fortuna tonat, caueto mergi.
Si fortuna iuuat, caueto tolli.
Ne extollaris fortunæ proſperitate. Jn rebus aduerſis ne frangaris animo.

Biantis, carmine Heroico.

Quænam ſumma boni? mens quæ ſibi conſcia recti.
Jd eſt, Quid optimum? Animus bene ſibi conſcius.
Pernicies homini quæ maxima? ſolus homo alter.
Jd eſt, Homini maxima pernicies eſt ab homine.
Quis diues? qui nihil cupiat. Quis pauper? auarus.
Diues eſt, non qui multa poſſidet, ſed qui ſua ſorte contentus eſt. Auarus omnis pauper eſt, qui quod habet non habet.
Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica.
Mulier etiam indotata eſt, ſi caſta eſt.
Quæ caſta eſt? de qua mentiri fama veretur.
Caſta eſt, de qua fama turpiter loquitur.

Quod

Quòd prudentis opus? cum poſſet nolle nocere.
Quod ſtulti proprium? non poſſe,& velle nocere.
Proprium prudentis eſt,etiam cùm poſſit,nolle tamen vlciſci.
Malus etiam cum non poſſet,optat tamen lædere.
Pittaci carmine Iambico trimetro.
Loqui ignorabit,qui tacere neſciet.
Eiuſdem eſt artis rectè tacere, & rectè loqui.
Bono probari malo,quàm multis malis.
Non refert quàm multi laudent te, ſed quales. Nam ab improbis laudari,vituperari eſt.
Demens ſuperbis inuidit fœlicibus.
Stultitiæ eſt cruciari fælicitate malorum,quaſi in vulgaribus bonis ſit ſita fœlicitas.
Demens dolorem ridet infœlicium.
Aequè ſtultum eſt gaudere calamitate malorum , quaſi non & ante fuerint infælices.
Pareto legi,quiſquis legem ſanxeris.
Quod alis præſcripſeris,ipſe ſeruato.
Plures amicos re ſecunda compares.
Paucos amicos rebus aduerſis probes.
Proſpera fortuna conciliat multos amicos : At reſtante fortuna pauci manent,ſed ſyncere.
CLEOBVLI, CARMINE Aſclepiadeo.
Quanto plus liceat,tam libeat minus.
Quo potentior es hoc magis caue, ne quid pecces : & quo plus ſibi permittunt homines ob principatum, hoc ipſe minus permittas tibi.
Fortunæ inuidia eſt immeritus miſer.
Cum bonis male eſt, fortunæ imputatur : cùm ea ſæpe magnatum ſit culpa.
Fœlix criminibus nullus erit diu.
Fælicitas malo parta,non eſt diuturna.
Ignoſcas alijs multa,nihil tibi.
In alios lenis eſto,in te ipſum ſeuerus.
Parcit quiſque bonis,prodere vult bonos.
Qui bonos viros tradit in manus bonorum,is ſeruat,non perdit, quos prodit. Quanquàm ſuſpicor legendum,
Parcit quiſque bonis,perdere vult malos.

Vt ſit ſenſus: Qui malos, ac nocentes afficit ſupplicio, is miſeretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentia liberat. Et quiſque, durius poſitum eſt pro Quiſquis.

Maiorum meritis gloria non datur.
Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur poſteris. At probra parentum ſæpe obijciuntur liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORIAMBICO, EX CHORIAMBIS TRIBUS & AMPHIBRACO VIDETUR STORADICUM.

Nolo minor me timeat, deſpiciatque maior.

Sic eſt moderanda vitæ ratio, vt nec inferioribus ſis formidini, quod eſt tyrannicum: nec ſuperioribus contemptui, quod eſt abiectæ fortunæ.

Viue memor mortis, immemor vt ſis ſalutis.

Sic fuge turpia, quaſi hodie moriturus. Sic cura honeſta ſtudia, quaſi ſemper victurus. Quanda hic verſus deprauatus eſt, ſuſpicor ita legendum.

Viue memor mortis, vt ſis memor & ſalutis. Aut ſic:
Viue memor mortis, ne ſis immemor & ſalutis.

Triſtia cuncta exuperans, aut animo, aut amico.

In rebus aduerſis, aut amici conſuetudine falle mærorem: aut animo te ſuſtine.

Tu bene ſi quid facias non meminiſſe fas eſt.

Benefacta tua prædicent alij.

Grata ſenectus homini quæ parilis iuuentæ.
Illi iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

Florida ſenectus, ſimillima eſt adoleſcentiæ. Moroſa iuuentus ſimillima eſt ſenectuti.

SOLONIS, CARMINE *Trochiaco.*

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta ſunt.

Nemo beatus, niſi qui fæliciter obierit diem.

Par pari iugato coniunx: diſſidet quod impar eſt.

Firmiſſima eſt amicitia, quæ inter pares coit.

Non erunt honores vnquam fortuiti muneris.

Honos verus virtutis eſt præmium, non munus fortunæ.
Clàm coarguas propinquum, ſed palam laudaueris.
Amicum laudato palàm, ſed errantem occultè corripe.
Pulchrius multò parari, quàm creari nobilem.
Clarior eſt nobilitas, quam ipſe tuis virtutibus tibi parâris, quàm quæ ex maiorum imaginibus contigit.
Certa ſi decreta ſors eſt, quid cauere proderit?
Siue ſunt incerta, cuncta quid timere conuenit?
Si Fatum vitari non poteſt, quid prodeſt præſciſſe? Sin incertum, ſtultum timere, quod an euenturum ſit, neſcias.
Thaletis, verſu Pentametro.
Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.
Quod apud alium puderet facere, ne ſolus quidem auſis facere veluti teipſo teſte.
Vita perit, mortis gloria non moritur.
Etiam poſt mortem viuit gloria benefactorum.
Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.
Sile, ſi quid eſt in animo facere, ne quis impediat.
Crux eſt, ſi metuas, vincere quod nequeas.
Auget ſibi moleſtiam, qui timet quod vitari non poteſt.
Cùm verè obiurgas, ſic inimice iuuas.
Præſtat verè carpi ab inimico, quàm falsò laudari ab amico.
Nil nimium, ſatis eſt, ne ſit & hoc nimium.
Ne quid nimis. Nam modus omnibus in rebus eſt optimus.

SEQVVNTVR MIMI PVBLIANI, ab Eraſmo Caſtigati & Elucidati.

ERASMVS ROTEROD. Lectori. S. D.

IN hos deprauatiſſimè ſcriptos reperi commẽtariolos, longe prodigiſiores, quàm in Catonem, qui neque cælum neque terram attingerent, & tamẽ accuratiſſimè depictos, ceu rem ſacram. O ſæculum illud infelix. Sunt pleriq; ſenarij Iambici, ſed latinæ Comœdiæ libertatem non fugientes: ſi quod diuerſum genus inciderit, annotabimus. Cæterum qui ſcire volet à quàm portentoſis mendis hos Mimos vindicauerimus, is conferat cum his, quos ante noſtram æditionem

nem habebant vulgati codices. Vale Lector, & fruere.

ALienum eſt omne, quidquid optando euenit.

Sẽſus eſt, Id quod noſtro ſtudio paratur, verè noſtrũ eſt; quod votis contingit, alienum eſt, nempe quod fortuna poſſit eripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alij futuri ſunt in te.

Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi.

Qui intelligit periculum, is nouit cauere periculum. Temeritas autem periculoſè rem aggreditur, quia neſcit timere.

Auxilia humilia firma conſenſus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ ſunt imbecilla: contrà diſcordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio ſumitur, non ponitur.

Nobis in manu eſt, non incipere amare: vbi cœperis, iam illi ſeruus es, nec potes excutere, cùm velis.

Aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertium.

Mulier nimis eſt vehemens in vtranque partem, animal affectibus obnoxiũ. Quanquam huiuſmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in vtranque partem vehementes.

Ad triſtem partem ſtrenua ſuſpicio.

Qui parum ſunt fœlices, magis laborant ſuſpicione. Vel ſic: Suſpicio plerunque vergit in partem deteriorem. Strenua, hic citam ac propenſam ſignificat.

Ames parentem, ſi æquus eſt, aliter feras.

Bonum parentem ama, difficilem tolera, vel ob hoc, quia pater eſt. Aequus dixit pro commodo & humano.

Aſpicere oportet, quod poſſis deperdere.

Serua quod nolis perire. Oculus autem, hoc eſt, præſentia domini, optimus rei cuſtos.

Amici vitia ſi feras, facis tua.

Tibi imputabitur, quicquid peccat amicus: cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo, acerba eſt ſeruitus.

Alijs ſeruire, durũ eſt ei, qui liber ſit natus, & alijs imperare ſolitus.

Abſentem lædit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrij non adeſt, cum qua loquendum eſt. Itaque perinde eſt, ac ſi non adeſſet ipſe.

Amans iratus multa mentitur ſibi

Multa enim conſtituit in animo, quæ non præſtat poſteà: Egóne illum

illam, quæ me, quæ illum?

Auarus ipſe miſeriæ cauſa eſt ſuæ.

Nam ſua ſponte & volens pauper eſt.

Amans quid cupiat, ſcit: quod ſapiat, non videt.

Amans ſine iudicio cupit, nec expendit, ſalubre ſit, an pernicioſum, id quod cupit.

Amans quod ſuſpicatur vigilans, ſomniat.

Qui amant ipſi ſomnia fingunt, & inani ſpe ſibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Triſtia facilè ſperguntur in vulgus, quæ recta ſunt & honeſta vix creduntur.

Amor extorqueri non poteſt, elabi poteſt.

Amor non poteſt ſubito vique expelli, ſed paulatim poteſt elabi.

Ab amante lachrymis reddimas iracundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Apertè mala cùm eſt mulier, tum demum eſt bona.

Fucatum & fraudulentum eſt animal mulier, eoque minimè noxia cùm palam eſt mala. Indicat nullam eſſe bonam.

Auarum facilè capias, vbi non ſis idem.

Auarum non poteſt ferre auarus. Vel, Facilè falles auarum, niſi ſis idem quod ille eſt, id eſt, auarus & ipſe.

Amare, & ſapere, vix Deo conceditur.

Non eſt eiuſdem, amare, & ſanæ mentis eſſe. Perinde quaſi velis cum ratione inſanire, quemadmodum habet Terent.

Auarus niſi cùm moritur, nihil rectè facit.

Etenim cùm moritur, tum demum permittit alios ſuis opibus frui.

Aſtutè dum celatur, ſe ætas indicat.

Senectus celari non poteſt. Niſi forte ſic legendum eſt. Aſtu crimen celatur, ætas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Auarus damno potiùs quàm ſapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, ſed is, qui magni facit pecuniam.

Auaro quid mali optes, niſi vt viuat diu?

Propterea quòd miſerrimè viuat. Summum igitur malum optat auaro qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nil oportet credere.

Quandiu doles, ne quid tibijpſi fidas. nihil enim ſani ſuadet dolor, expecta donec reſideat ægritudo, tum ſtatue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, noſtrum plus alijs placet.

Suæ quemque ſortis pœnitet. Aliena miratur, verbis duntaxat. Cæterum ſi ad rem ventum ſit, pauci velint cum alijs commutare.

Amare iuueni fructus eſt, crimen ſeni.

Amor voluptas eſt in iuuene, ſcelus in ſene, non voluptas.

Anus cùm ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet luſus. videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui ſanat facit.

Deſiderij vulnus ſanat idem qui facit, ſi ſui copiam facit. Alluſit ad Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, cito qui iudicat.

Ne ſtatim pronunties. Nam præcipitati iudicij ſæpe pœnitet.

Amicos res optimæ parant, aduerſæ probant.

Et hoc carmen deprauatum eſt: forte legendum: Amicum optimæ res parant, triſtes probant. Secunda fortuna conſiliat amicos, aduerſa explorat, ficti ſint an veri.

Aleator quanto in arte eſt melior, tanto eſt nequior.

Hoc eſt carmen trochaicum. In mala re quò magis excellis, tanto ſceleratior es, Veluti miles quò melior eſt, hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remiſſio.

Arcus frangitur, ſi nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltrò ſi offeras.

Beneficium præcibus extortum, magnam gratiæ partem perdit. Quod vltrò oblatum eſt, id bis gratum.

Beneficium dare qui neſcit, iniuſtè petit.

Non debet vti beneficijs aliorum, qui ipſe nemini benefacit.

Bonum eſt, fugienda aſpicere alieno in malo.

Idem Plautus. Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Quid tibi ſit fugiendum, id diſcas non tuo malo, ſed ex aliorum malis exemplum ſumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere eſt.

Fœlicius eſt dare, quàm accipere: perdit enim libertatem, quiſquis

vtitur

vtitur alterius beneficio.

Bona nemini hora eſt, vt non alicui ſit mala.

Nulla fortuna ſecunda eſt, quæ non alicuius malo contingat.

Bis enim mori eſt, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam grauiùs.

Beneficia plura recipit, qui ſcit reddere.

Ingratis nemo plura committit. Quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas cùm peccanti obſequium accommodas.

Nam & illum adiuuas & te eiuſdem malefacti reum facis.

Bonus animus læſus grauius multò iraſcitur.

Lenis animus cùm incandeſcit, vehementiùs commouetur.

Bona mors eſt homini, vitæ quę extinguit mala.

Miſeris mors eſt optanda quoq;, vt quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc verſum nominatim citat Aulus Gellius inter mimos publianos.

Blanditia non imperio ſit dulcis Venus.

Iucundum eſt, cùm ex animo quis redamatur, non cùm extorquetur mulieris obſequium.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accõmodat.

Qui probus eſt, ipſe nunquam alteri peccanti aſſentitur.

Beneficium ſe dediſſe qui dicit, petit.

Commemoratio beneficij dati, & repoſcentis gratia.

Coniunctio animi maxima eſt cognatio.

Arctiùs alligat mutua beneuolentia, quàm affinitas ſanguinis.

Forte verſiculus hic ita legendus eſt:

Beneuolus animus maxima eſt cognatio.

Nam & hoc modo carmen conſtat, & in hac littera, nempe B. reperiebatur.

Beneficium ſæpè dare, docere & reddere.

Qui ſæpiùs bene meretur de aliquo, is prouocat ad gratitudinem quadam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, maior militia eſt.

Qui malus eſt, & bene loquitur, is plus quam malus eſt.

Bona opinio homini tutior pecunia eſt.

Tutius eſt habere bonam famam, quàm diuitias.

Bonum

Bonum tametſi ſupprimitur, non extinguitur.

Veritas & iuſtitia premi poteſt ad tempus, ſed emergit poſteà.

Bis vincit, qui ſe vincit in victoria.

Qui moderatè vtitur victoria, is vincit, primũ hoſtẽ, deinde animum.

Benignus etiam dandi cauſam cogitat.

Qui liberalis eſt, non expectat vt rogetur, ſed vltro quærit occaſionem largiendi.

Bis interimitur, qui ſuis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipſi miniſtrauimus occaſionẽ. Veluti ſi quis hominem euehat ad magiſtratum, à quo poſteà ſubuertatur.

Bene dormit qui non ſentit quàm malè dormiat.

Cùm abeſt ſenſus mali nihil eſt mali. Veluti ſi quis alto ſomno obrutus, non ſentiat incommoditatem ſtrati.

Bonorum crimen eſt officioſus miſer.

Si calamitoſus eſt, qui rectè viuit, hoc imputatur virtuti, cui dicũt aduerſari fortunã. Vel ſic: Quum eget neceſſariis vir probus, in dedecus vergit bonorũ virorũ, qui virtuti non habeant honorem.

Bona fama in tenebris proprium ſplendorem obtinet.

Decus rectè factorum non poteſt obſcurari; lucet enim in ipſo pectore, ſi non reſpondet opinio populi.

Bene cogitata ſi excidunt non occidunt.

Quod rectè propoſueris, etiam ſi ad tempus excidit animo, tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cùm dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, quum ſit nocens perdit eam, ſed ſuo bono. Proinde bene perdit.

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis.

Fit iniuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri ſunt, ſi liceat impunè malos eſſe.

Bono iuſtitiæ proxima eſt ſeueritas.

Seueritas enim eſt iuſtitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardiſſimè ſeneſcit, apud bonos citò.

Bona turpido eſt, quæ periculum indicat.

Aut ſic, quæ periculũ vindicat. Satius eſt pudere quàm pigere. Pudor

dor

dor vtilis eſt, per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.
Bona comparat præſidia miſericordia.
In alios miſericors, meretur vt in ipſum fauentes ſint alij, ſi quid inciderit.
Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.
Vileſcit quod conſuetum eſſe cœperit. Bonis rebus nihil debet eſſe carius. Carum eſt autem, quod rarum eſt.
Beneficium dignis vbi das, omnes obliges.
Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonis in cæteros omnes vtitur.
Crudelis in re aduerſa eſt obiurgatio.
Conſolandus eſt amicus, non obiurgandus in rebus afflictis.
Cauendi nulla eſt dimittenda occaſio.
Nunquam ſatis caueris. Aliquando nocendi eſt omittenda occaſio, cauendi nunquam.
Cui ſemper dederis, vbi neges, rapere imperas.
Qui adſueuerit ſemper accipere, is putat iam ſibi deberi quod datur, adeo vt ſi negaris, paratus ſit eripere vi. Hoc ad magnates peculiariter attinet.
Crudelem medicum intemperans æger facit.
Aegroti intemperantia facit, vt medicus cogatur ad duriora remedia deſcendere, nempe ſectionem, aut vſtionem & ſimilia.
Cuius mortem amici expectant, vitam oderunt.
Eius vita fuerit inuiſa oportet, cuius amici mortem optant.
Cum inimico nemo in gratiam citò redit.
Non eſt ſtatim fidendum inimico. Facilè diſſoluitur beneuolentia, at non facilè ſarcitur. Et ira omnium tardiſſime ſeneſcit.
Citius venit periculum cum contemnitur.
Magis nocet periculum his qui negligunt, quàm qui cauent.
Caſta ad virum matrona parendo imperat.
Pudica vxor hoc impetrat obſequio ſuo, vt quicquid velit faciat maritus: & magis impetrat cùm obſequitur, quàm cùm exigit.
Citò ignominia fit ſuperbi gloria.
Arrogantiam ſemper ſequitur infamia: & qui inſolenter vtitur gloria, incidit in ignominiam.
Conſilio melius vincas, quàm iracundia.
Ira præceps eſt, prudentia ſedata. Hac citiùs efficies quæ voles, quàm violentia & ferocia.

Cuiuis

Cuiuis dolori remedium eſt patientia.
Omnis dolor lenitur patientia. Alia alijs malis ſunt remedia: at patientia commune eſt malorum omnium lenimentum.
Cum vitia proſunt, peccat qui rectè facit.
Cùm expedit eſſe malos, tum nocet eſſe bonos. Et cùm præmium eſt malefactis, tum benefactis pœna eſt.
Contemni eſt leuius, quàm ſtultitia percuti.
Satius eſt contemni ob virtutem quàm ſtultùm quid agere.
Comes facundus in via pro vehiculo eſt.
Et hic verſus citatur ab Aulo Gellio. Iucundus confabulator facit, vt non ſentias viæ tædium, perinde ac ſi vehiculo porteris.
Citò improborum læta in perniciem cadunt.
Non eſt diuturna malorum fœlicitas.
Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.
Videtur accuſare vitam ſuam, qui mortem appetit.
Cui plus licet quàm par eſt, plus vult quàm licet.
Hunc verſiculum adſcripſi ex Gellio. Cui plus permittitur, quàm æquũ eſt, is plus ſibi ſumit quàm oportet. Hoc conuenit in tyrannos & vxores.
Diſcipulus eſt, prioris, poſterior dies.
Quotidiana rerum experientia reddimur prudentiores.
Damnare eſt obiurgare, cùm auxilio eſt opus.
Cùm amicus afflictus eget auxilio, tum obiurgare non eſt officioſum ſed damnare eſt. Primum eximendus eſt calamitati, poſteà obiurgandus, quòd ſua culpa in eam inciderit.
Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celeriùs.
Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardiùs conficiunt. Mora in apparando non diſpendium eſt, ſed lucrum ad negotium citò conficiendum.
Dixeris maledicta cuncta, quum ingratũ hominẽ dixeris.
Ingatitudo omnia vitia in ſe complectitur, nullum igitur conuitium dici non poteſt contumelioſius. Verſus eſt trochaicus.
De inimico ne loquare malum, ſi cogites.
Si cogitas nocere inimico, caue loquaris male: cauebit enim ille. Stultum eſt igitur maledicere. Nam ſi amicus eſt, inique facis: ſin inimicus, minùs illi nocebis.
Deliberare vtilia, mora tutiſſima eſt.
Tutiſſimum eſſe lentas conſultationes. Nam præcipitata conſilia
 ple-

plerunque inauſpicata.

Dolor decreſcit, vbi quo creſcat, non habet.

Quũ malũ venerit ad ſummũ, tum neceſſe eſt vt fiat remiſſius.

Dediſcere flere fœminam, eſt mendacium.

Id eſt, fœmina nunquam hoc dediſcet.

Diſcordia fit charior concordia.

Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.

Deliberandum eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel.

De quo nõ potes niſi ſemel ſtatuere, veluti de matrimonio, de ſacerdotio, de hoc diu deliberandum eſt, prius quàm aggrediaſis.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facilè credas accuſanti quempiam.

Dum vita grata eſt, mortis conditio optima eſt.

Tum optimum eſt mori, cum adhuc dulce eſt viuere.

Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.

Lucrum cum iactura famæ, damnum eſt non lucrum.

Dulcis in conſilio poſita virtus militum.

Fruſtra ſunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas, citò raptum venit.

Quod ſubitò coutingit, ſubitò ſolet auferre fortuna. Fortaſſe teneas legendum, pro timeas.

Dimiſſum quod neſcitur, non amittitur.

Non eſt damnum, quod non ſentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis ſæpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccato rectè præſtatur fides.

Adeò ſeruanda eſt fides vt etiam malis in rebus aliquando præſtanda ſit.

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Cupienti etiam feſtinatio videtur mora.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Ex alienis erratis ſapiens colligit quid ſit ſibi cauendum.

Et deeſt, & ſuperat miſeris cogitatio.

Deeſt, quia non vident, quo pacto poſſint mederi malis: & ſupereſt quia intelligunt quid debuerint cauere, ſed ſero.

Etiam obliuiſci quod ſcis, interdum expedit.

Quædam huiuſmodi ſunt, vt ſint dediſcenda. Legi poterat, quod ſis, vt ſenſus, Expedit aliquoties meminiſſe magis, quid præſens

tempus

tempus & res poſtulet, quam tua dignitas.

Ex hominum quæſtu facta fortuna eſt dea.

Studiũ lucri facit, vt fortuna credatur eſſe dea, quæ faueat. Aut (ex queſtu) id eſt queremonijs. Nã illi imputant, ſi quid acciderit.

Effugere cupiditatem, regnum eſt vincere.

Vincere auaritiam, aut iram, plus eſt quam regnum.

Exuli vbi nuſquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt tanquam mortuus.

Opinor ita legendum.

Cui nuſquam domus eſt, ſine ſepulchro eſt mortuus.

Id eſt, Exul qui nuſquã habet domum, perinde eſt vt mortuus, inſepultus, aut cui non eſt ſepulchrum. Exilium enim mors eſt ciuilis.

Etiam qui faciunt, odio habent iniuriam.

Nolunt ſibi fieri iniuriam, nec ij qui faciunt alijs.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non eſt danda occaſio nocendi, ſed potiùs adimenda.

Se denegare patriæ, exilium eſt pati.

Sic enim verſiculum hunc mutauimus: Qui latet, & non verſatur in Republica, is ſua ſponte exul eſt.

Etiam capillus vnus habet vmbram ſuam.

Nihil eſt tam minutum, quod non poſſit aliquid.

Eheu quàm miſerum eſt, fieri metuendo ſenem.

Miſerrimum eſt conſeneſcere metu mali, quod nõdũ aduenerit.

Etiam hoſti eſt æquus, qui habet in conſilio fidem.

Qui ſequitur quod dictat fides, non quod dolor, is etiam hoſtibus erit æquus.

Excelſis multo faciliùs caſus nocet.

Ex alto cadentibus periculoſior eſt ac facilior ruina. Ita periculoſius deijciuntur ex alta fortuna.

Fidem qui perdit, quo ſe ſeruet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod ſe ſeruet: qui fidem, nihil habet, cui ſe ſeruet.

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

Inſidiatur fortuna cùm blãda eſt: ita tum maximè habenda eſt ſuſpecta, cùm maximè proſpera eſt.

Fortunam citiùs reperias, quàm retineas.

Difficillimum eſt retinere fortunam, ne mutetur: & maior virtus eſt tueri parta, quàm parare.

Formoſa facies muta commendatio eſt.

Fauetur enim formoſis, etiamſi nihil dicant.

Fruſtra rogatur, qui miſereri non poteſt.

Qui non poteſt molleſcere precibus, quid opus eſt hunc rogare?

Fraus eſt accipere, quod non poſſis reddere.

Dolus eſt accipere beneficium à quodam, cui non poſſis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem fouet, ſtultum facit.

Magnæ fœlicitatis comites ſunt ſtultitia & arrogantia.

Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, iudicat ſe ſibi male conſcium.

Fœlix improbitas, optimorum eſt calamitas.

Quoties fortuna fauet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitari non poteſt.

Hic verſus nominatim citatur a Gellio: quod mutari corrigi non poteſt, id tacite ferendum eſt, non vituperandum.

Futura pugnant, vt ſe ſuperari ſinant.

Sic inſtant futura mala, vt tamen vinci vitarique poſſint prudentia.

Furor fit læſa ſæpiùs patentia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cùm ſæpiùs prouocantur, tandẽ irritati grauiùs iraſcũtur, quia rariùs & ſeriùs cõmouẽtur

Ficta citò ad naturam redierint ſuam.

Simulata non diu durant. Et iuxta Flaccum:

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret.

Ordo, carminis inuerſus eſt.

Citò ad naturam ficta redierint ſuam.

Fidem qui perdit, nil poteſt vltrà perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit. Pote legendum, pro poteſt.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit.

Facilè adducitur ad vitia, qui facilis eſt animo, vt Mitio ille Terẽtianus, qui ob facilitatẽ ſexagenarius nouus factus eſt maritus.

Fides vt anima, vnde abijt, nunquam eo redit.

Vt vita ſemel amiſſa, nunquam reuertitur, ſic nec fides. Iuxta illud qui ſemel ſcurra, nunquam bonus pater familiâs.

Fidem nemo vnquàm perdit, niſi qui non habet.

Pecuniam non perdit, niſi qui habuit. At fidem is dicitur perdidiſſe

didiſſe, qui non habuit, id eſt, qui perfidus fuit.

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Nullum malum venit ſine incurſu alterius mali.

Fulmen eſt, vbi cum poteſtate habitat iracundia.

Verſus eſt Trochaicus. Potẽs cùm iraſcitur, fulminat, nõ iraſcitur.

Fruſtra, cùm ad ſenectã ventũ eſt, repetes adoleſcentiam.

Et hic Trochaicus eſt. Non licet iuueneſcere.

Proinde ſeni tractanda ſunt ſenilia.

Falſum maledictum, maleuolum mendatium eſt.

Qui conuitiatur & mentitur, is malitioſè mentitur.

Fœminæ naturam regere, deſperare eſt omnium.

Omnes deſperant ſe poſſe regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, leuius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, vt alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plus quàm conſilium valet.

Conſilium plus efficit, quàm fælicitas.

Fortuna vitrea eſt quæ cùm ſplendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum facillimè frangitur. ita ſplendidiſſima fortuna minimè durabilis eſt.

Feras quod lædit, vt quod prodeſt perferas.

Vt potiare commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit inuidioſum, niſi lateat. Ergo diſſimulanda eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hunc verſum addidi ex Gellio: Eſſe frugalem, rumor quidem bonus eſt, ſed infælix & parum vulgo laudatus, cui profuſio magis placet. Niſi mauis miſeriam accipere pro penuria ſiue inopia. Nam tum erit ſenſus: Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius ſenſus argutiſſimus eſt: Frugalitas eſt parſimoniæ vitium, ſed ſub honeſto laudatóque nomine.

Graue præiudicium eſt, quod iudicium non habet.

Poſt præiudicia ſequuntur iudicia, in quibus excutiuntur præiuditia. At graue eſt illud præiudicium, quod non ſequitur aliud iudicium, ſed ipſum iudicij loco eſt: veluti ſi princeps præ ſe ferat animum inimicum in quempiam, nullus eſt iudex qui ſecus auſit iudicare.

Grauiſſima eſt probi hominis iracundia.

Vir bonus vt tardior eſt ad iram, ita grauiùs iraſcitur, ſi victa ſit illius bonitas.

Grauis animi pœna eſt, quem poſt factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit, quem pœnitet facti.

Grauis animus dubiam non habet ſententiam.

Vir conſtans certa habet conſilia.

Graue eſt malum omne, quod ſub aſpectu latet.

Malum illud eſt im medicabile, quod prætextu bonæ rei perſonatum eſt. Nam hic Aſpectum vocat perſonam.

Grauius nocet, quodcumque inexpertum accidit.

Nouà mala grauiùs dolent.

Grauior inimicus, qui latet ſub pectore.

Affectus vitioſus maximè nocet homini: at is latet ſub pectore, nec poteſt excuti.

Grauiſſimum eſt imperium conſuetudinis.

Conſuetudo planè tyrannidē quandā obtinet in rebus humanis, adeò vt ſtultiſſima quoque, ſi ſemel inoleuerint, reuelli nō poſſint.

Graue crimen, etiam cum dictum eſt, leuiter nocet.

Veluti ſi quis apud Anglos, vel ioco vocet aliquem proditorem, nō caret periculo, ob odium criminis.

Heu quàm difficilis eſt gloriæ cuſtodia.

Fama honeſta facillimè contaminatur: & difficilius eſt eam tueri, quàm parare.

Homo extra corpus eſt ſuum cùm iraſcitur.

Non eſt apud ſe, quiſquis iraſcitur. Reſpondet illi ſuperiori, Abſenti loquitur, qui cum irato litigat.

Heu quàm eſt timendus, qui cum mori tutum putat.

Qui mortem contemnit, is vehementer eſt timendus, propterea quòd alienæ vitæ dominus eſt, quiſquis ſuæ contemptor eſt.

Homo, qui in homine calamitoſo eſt miſericors, meminit ſui.

Intelligit enim, ſibi poſſe accidere, vt ſit opus auxilio. Verſus eſt Trochaicus.

Eſt honeſta turpitudo pro bona cauſa mori.

Glorioſa eſt infamia, vitam impendere iuſtitiæ. Et hic Trochaicus eſt.

Habet in aduerſis auxilia, qui ſecundis commodat.

Et hic Trochaicus eſt. Qui cùm fœliciter agit, alijs ſubuenit, huic alij ſubueniunt in rebus aduerſis.

Heu quàm miſerum eſt lædi ab illo, de quo nō poſſis queri.

Et hic Trochaicus eſt. Durum eſt lædi vel ab amico, vel à potēte, quòd

quòd queri de altero non eſt honeſtum, de altero non eſt tutum.

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Paupertas ingenioſa eſt, & artium repertrix. Et, Ingenium mala ſæpè mouent, iuxta Naſonem.

Heu dolor, quàm miſer eſt, qui in tormento vocem non habet.

Et hic Trochaicus eſt. In tormentis verum exquiritur: at quidã ita loquentur, vt non auſint verum dicere, ſcientes quid velit taceri qui torquet.

Heu quàm pœnitenda incurrunt homines viuendo diu.

In longa vita multa accidunt, quæ nolis. Hic quoque Trochaicus eſt.

Habet ſuum venenum blanda oratio.

Inſidioſa eſt blandiloquentia, & melle litum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit ſuos.

Orbitas mors quædam eſt.

Homo ſemper in ſeſe aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic eſt Iambicus tetrameter. Nemo non eſt diſſimulator.

Honeſtus rumor alterum eſt patrimonium.

Tantundem fere valet honeſta fama, quantum patrimonium.

Homo neſcit, ſi dolore fortunam inuenit.

Non ſentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honeſtè ſeruit, qui ſuccumbit tempori.

Honeſtum eſt ſeruire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitę commodatus, non donatus eſt.

Vita datur ad tempus, vt qui dedit, exigat ſuo iure, quodcunque velit.

Hæredem ſcire vtilius eſt, quàm quærere.

Quidã codices habent Ferre, pro Scire. Satius eſt ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere. Si legis Scire, ſenſus eſt Præſtat habere liberos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus, ſub perſona riſus eſt.

Hic quoque verſus citatur à Gellio, Fletus hæredis eſt riſus perſonatus, id eſt, diſſimulatus: gaudet enim, etiamſi fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè ſentit de muliere ſæpiùs nupta.

Inferior horret, quicquid peccat ſuperior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum vlciſci, vitam accipere eſt alteram.

Iucun-

Iucundiſſima res eſt vindicta, & velut altera vita. Primum vitam tuetur ſuam, deinde capit voluptatem ex vltione.

Id agas, ne quis tuo te meritò oderit.

Odium effugere non poſſumus ne quis nos meritò oderit, id cauere poſſumus.

Inuitum cùm retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cùm indignum rogas.

Seruile eſt ſupplicē eſſe homini indigno. Læditur igitur ingenuitas.

In nullum auarus bonus eſt, in ſe peſſimus.

Nulli benefacit auarus, ſe verò etiam diſcruciat cuſtodia rerum ſuarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

His gratum eſt beneficium, quod ſtatim promptéque datur egenti.

Inſtructa inopia eſt, in diuitijs cupiditas.

Cupere cùm abundes, inopia quædam eſt, non expedita, ſed inſtructa & onuſta, quaſi dicas diues inopia.

Inuitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui diſſimulat peccatum, is inuitat vt iterum peccetur.

Iucundum nihil eſt, niſi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat ſatietatem, niſi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit coutumeliam.

Generoſi & ingenui animi eſt, negligere contumeliam. Aut ſic, Generoſus animus impatiens eſt contumeliæ.

Impune peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè ſic legendum eſt: Impunè peccat, cùm quis peccet rarior. Aut, Impunè peccat, cùm quis peccat rariùs.

Ingratus vnus, miſeris omnibus nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit, vt nec gratis ſuccurratur cùm egent.

In miſeri vita nulla contumelia eſt.

Hoc carmen variè reperi deprauatum: & haud ſcio, an rectè diuinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum & infœlicem. Niſi ſic mauis: In vitia miſeri contumelia eſt dicere: id eſt, contumeliæ genus eſt inſectari vitia hominis miſeri, qui magis eget conſolatione.

Inopiæ parua deſunt, auaritiæ omnia.

Seneca citat huiuſmodi Publij carmen.

Luxuriæ deſunt multa, auaritię omnia.

Quãquã hic quoque verſus conſtabit, ſi legas, Inopiæ deſunt parua ſiue pauca: quod ego malim. Multa deſiderat pauper ad vitæ vſum, ſed auarus magis eget, qui nec id habet, quod habet.

Ita amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio. Sic ama tanquam oſurus, Ita confidas amico, vt ſi fiat inimicus, non multum poſſit lædere.

Inuidiam ferre, aut fortis, aut fœlix poteſt.

Fortunati negligunt inuidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax ſemper iracundia.

Eadem eſt ſententia, quam antè dixit,

Amans iratus multa mentitur ſibi.

Inuidia tacitè, ſed minutè iraſcitur.

Inuidus habet iram ſuam, ſed diſsimulatam, & minutam, hoc eſt, de re nihili.

Iratum breuiter vites, inimicum diu.

Ira ſtatim ſubſidit, odium diuturnum eſt. Odit autem quiſquis eſt inimicus. Ab hoc igitur diu cauendum eſt, imò ſemper, Hoc ipſum admonet ſapiens Hebreus.

Ab hoſte reconciliato cauendum.

Iniuriarum remedium eſt obliuio.

Vindicta non medetur iniurijs tibi factis, ſed obliuio.

Iracundiam qui vincit, hoſtem ſuperat maximum.

Trochaicus eſt. Fortiſsimi eſt iram ſuam vincere. Hoc Alexander ille Magnus orbis domitor non potuit.

In malis ſperare bonum, niſi innocens nemo ſolet.

Et hic Trochaicus, Bona conſcientia facit, vt in malis ſperemus ſuperos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa eſt celeritas.

Quidam habent, in iudicando. Ne ſis præceps vel ad vltionem vel ad iudicandum.

Inimicum quamuis humilem, docti eſt metuere.

Sapientis eſt, non contemnere hoſtem quantumuis humilem: poteſt enim per occaſionem nocere.

In calamitoſo riſus etiam iniuria eſt.

Miſeri riſu etiam offenduntur. Et quibus res ſunt minus ſecundæ

ad ſuſpicionem mali rapiunt etiam caſu dicta.

Iudex damnatur, cum nocens abſoluitur.

Cum abſoluitur nocens, tunc iudex non innocens ſit oportet.

Ignoſcere humanum, vbi pudet cui ignoſcitur.

Non ignoſcendum eſt niſi pœniteat facti.

In rebus dubijs plurima eſt audacia.

Fortè legendum eſt Plurimum, vel Plurimi. Multum valet audacia cum res eſt dubia, hoc eſt periculoſa.

Illo nocens ſe damnat, quo peccat die.

Quiſquis admittit ſcelus, illico ſibi damnatus eſt iudice conſcientia, etiam ſi iudex nemo pronuntiet.

Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Idem dixit antea: Ita amicum habeas, &c.

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Qui iraſcitur, etiam ſcelus putat iudicio rectéque fieri. Aut, Iratus lædi ſe putat ab eo, qui bene conſulit.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragiũ facit.

Hoc addidi ex Gellio. Qui ſemel expertus, iterum exponit ſe periculo, imprudenter accuſat fortunam. Eſt autem & hic Trochaicus tetrameter.

Loco ignominię eſt, apud indignum dignitas.

Honor commiſſus indigno: nõ honeſtat eum, ſed magis dedecorat.

Laus vbi noua oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies, vt ſuperiori de te famæ fidem habeant homines.

Læſo, doloris remedium, inimici dolor.

Suum malum minus ſentit, qui poteſt vlciſci.

Leuis eſt fortuna, citò repoſcit quæ dedit.

Fortuna inconſtans ſtatim repetit, & aufert, ſi quid dedit.

Lex vniuerſi eſt, quæ iubet naſci & mori.

Neceſſitas naſcendi ac moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum ſine damno alterius fieri non poteſt.

Vnius lucrum damnum eſt alterius. At non item in rebus animi.

Laſciuia, & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia ſemper obnoxia eſt infamiæ.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etſi non veretur leges, vt nocens: tamen timet fortunam, quæ nonnunquam opprimi innocentem.

Lux-

Luxuriæ deſunt multa, auaritiæ omnia.

Hunc verſum Seneca citat in Controuerſijs. Multis eget profuſor, auarus eget omnibus. Illi multis eſt opus, qui multum abſumit: huic nihil eſt ſatis, quum ſit inſatiabilis.

Malignos fieri, maximè ingrati docent.

Ingrati faciunt, vt qui benigni fuerint, contractius donent. Hoc enim malignos vocat, id eſt, parcos.

Multis minatur, qui vni facit iniuriam.

Omnes expectant iniuriam ab eo, qui vni fecerit.

Mora omnis odio eſt: ſed facit ſapientiam.

Moleſta eſt mora in omni re: tamen ea nos reddit ſapientes, ne quid agamus temere aut inconſultò.

Mala cauſa eſt, quæ requirit miſericordiam.

Innocentia non eget miſericordia, ſed æquum deſiderat iudicē. At quum fiducia rei tota eſt in miſericordia iudicis, peſſimam habet cauſam.

Mori eſt fœlicis, antequam mortem inuocet.

Ille fœliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc iucunda eſt vita, ac nondum huius tædio mortem optat. Quidam codices pro Fœlicis habent Fœlicius.

Miſerum eſt tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum eſt, quum non licet loqui quod velis. Nam illic multò minus licebit facere, quæ velis, ſi loqui non licet.

Miſerrima eſt fortuna, quæ inimico caret.

Fœlicitas incitat inimicitias. Ergo cui nullus inuidet, is miſerrimus ſit oportet.

Malus eſt vocandus, qui ſua cauſa eſt bonus.

Qui bene facit commodi ſui cauſa, is male facit.

Malus vbi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus.

Diſſimulata malitia peſſima eſt.

Metus cum venit, rarum habet ſomnus locum.

Timor abigit ſomnum. Aut, Non eſt dormitandum in periculo.

Mori neceſſe eſt, ſed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cùm mori non poſſint. At ſemel duntaxat moriendùm: nam à morte non datur reuiuiſcere. Hoc dictum aduerſus eos, qui quoties accidit aliquid in vita moleſti, mortem optant, quaſi liceat reuiuiſcere.

Malè geritur, quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortuna pendet, id parum eſt firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi.

Olim ſolebant inferias exhibere mortuis, hoc perit viuis & nihil accipit mortuus. Trochaicus eſt.

Minus eſt quàm ſeruus, dominus qui ſeruos timet.

Infra ſeruos eſt, qui ſeruos ſuos timet, nempe male ſibi conſcius.

Magis hæres fidus naſcitur quàm ſcribitur.

Filius naſcitur hæres hæredipeta ſcribitur. Hoc aduerſus illos qui fraudatis yi, quos natura coniunxit, ob offenſam aliquam res ſuas ad alienos transferunt.

Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis, plus ſapiunt fœminæ, quàm viri.

Mala eſt voluptas, alienis alluèſcere.

Dulcis cibus alienus, ſed fœde voluptas eſt, aſſueſcere alienis.

Magno cum periculo cuſtoditur, quod multis placet.

Trochaicus eſt. Difficile eſt ſeruare, quod expetunt multi, veluti pecuniam, aut formoſam vxorem.

Mala eſt medicina vbi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura eſt, velut quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrina indigent.

Ad mala vel citra doctorem ſumus idonei: virtus diſcitur.

Miſeriam neſcire, eſt ſine periculo viuere.

Qui ſine periculo viuit, is fœliciter viuit, Vita tua quamuis humilis, fœlicisſima eſt.

Male viuunt, qui ſemper victuros putant.

Sēper enim prorogant in craſtinū, ſi quid eſt voluptatis, aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidā excuſant commiſſū interpretatione, atq; ita magis irritant.

Male ſecum agit æger, medicum qui hæredem facit.

Inuitat enim, vt occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu ſperat, & fruſtratur lenius.

Mutat ſe bonitas, quàm irritet iniuria.

Boni fiunt mali, ſi prouocet.

Mulier cum ſola cogitat, male cogitat.

Mulier apud ſe cogitabunda, aliquid mali voluit in animo, Pudor enim cohibet eum ſexum, qui abeſt in ſolitudine.

Male.